

tur. Namque prima principia humane vite, seu practica, seu speculatiua cunctis & in veritate, & in bonitate notissima, humana consuetudo nequaquam alterare valet: sicut nec illas conclusiones, quae necessario, ac euidenter ex illis manifestis principijs deducuntur. Alia vero, hoc est particularia principia, aut conclusiones, quae particulares casus respiciunt, & ex variatis circumstantijs possunt bene vel male fieri, ac in damnum, vel commodum personae, vel Reipublicae euenire: non dubium quin possit consuetudo, quemadmodum & humana lex iuxta dictamen rationis ordinare. Panormitanus post Innocentium in De consuetudine ad idem ait. Certum est autem quod ius posituum etiam civile quandoque distinguit ius diuinum: nam regula illa iuris diuini. In ore duorum vel trium stat omne verbum: reperitur limitatum per ius civile, & canonicum: quia in multis casibus requiruntur plures testes, & in aliquibus pauciores. Item illud preceptum generale. Non occides, reperitur varijs modis limitatum: nam etiam in multis casibus hodie permissum est occidere, qui non sunt expresse prohibiti in iure diuino: facit cap. pro humani. de homicid. Vnde ait. Conclude, quod vbi ratio naturalis suadet ius diuinum distingui, & limitari: tunc transgressio non inducit peccatum: quod & presumitur hoc voluisse ipsum Deum, cum noluerit omnes casus distinguere: sed dedit regulas generales, & potestatem generalem tribuit vicario suo, vt Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in coelis. Sed vbi nulla ratio naturalis suadet ipsum ius diuinum mutari, seu limitari: tunc nulla lex, nulla consuetudo valet. Thomas ad idem dixit, Lex naturalis potest in-

• Panormitanus
post Innocentium,

Cap. final.

• Vt. 2. q. 4. in. c. 1.
& no. in. c. Licet
vniuersis de test.
& in. c. Ca. elses
de testam.

• Lib. 6. & C.
Quando li. sine
iud. se vin. l. 1. &
2. c. alius si.

* Math. 16.
• 24. q. 1. Quod
cumq.

• 1. 2. q. 94. art. 5.

telligi mutari dupliciter: vno modo per hoc quod aliquid ei addatur: & sic nihil prohibet legem naturalem mutari: multa enim supra legem naturalem superaddita sunt ad humanam vitam utilia, tam per legem diuinam, quam etiam per leges humanas. Alio modo potest intelligi mutatio legis naturalis per modum subtractionis: ut scilicet aliquid desinat esse de lege naturali, quod prius fuit secundum legem naturalem: & sic quantum ad prima principia legis naturae, lex naturae est omnino immutabilis: quantum autem ad secunda precepta, quae diximus esse quasi quasdam proprias conclusiones propinquas primis principiis, sic lex naturalis non immutatur, quin ut in pluribus sit rectum semper quod lex naturalis habet. Potest tamen mutari & in aliquo particulari, & in paucioribus propter aliquas speciales causas impediens obseruantiam talium praceptorum. Haec ille. Exemplum ad idem est. Apud omnes enim hoc rectum est, & verum, ut secundum rationem agatur: ex hoc, quasi ex primo sequitur, ut quod suum est, cuique tribuatur: iterum ex hoc, quasi ex secundo deducitur, ut deposita suis dominis reddantur. Verum quia ad particularia veniendo non est bonum reddere depositum, quando eo reddito scitur inde malum aliquod oriturum: optima esset lex humana, quae prohiberet reddi depositum furioso, quo se vel alium interimat. Similiter & naturalis lex vult, ut quod meum est, meum sit, & ad nullum alium sine mea culpa, aut sine mea voluntate transferatur: tamen propter odia, & lites vitandas, humana lex optime ius praescriptionis bonae fidei concessit. Quid ergo? Concludamus cum his doctoribus, aliisque innumeris, magnam vim consuetudinis esse, velut eius quae possit naturalem

* Prima principia legis naturae mutari nequeunt.

* Secunda principia legis naturae, quae sunt quasi conclusiones quaedam ex primis principiis deducuntur in aliquo particulari mutari possunt.

* Palchra exempla ad idem.

legem distinguere, limitare, augereque, ac interpreta-
 ri modo statim exposito. Quod si hæc possunt sæcula-
 res cōsuetudines, sæculares leges, ac sæculares principes
 qui a sæculari republica tantum sæcularem potestatem
 accipiunt: quanto magis hoc idem habebunt ecclesiasti-
 cæ consuetudines, ecclesiasticæ leges, ecclesiasticusque
 princeps: qui non a republica, sed a Deo immediate si-
 bi in Petro dicente, Pasce oues meas, ecclesiasticam po-
 testatem accepit? Quid ergo? Clamemus cum Chry-
 sostomo sanctissimo, doctissimo, & antiquissimo, ac di-
 camus. Itaque traditionem quoque ecclesiæ fide dignā
 putamus. Traditio est: nihil quæras amplius. O verbū
 Christianum. Clamemus cum Augustino cōtra Mani-
 chæos dicente. Palam est, q̄ in re dubia ad fidem valeat
 autoritas ecclesiæ catholicæ, quæ ab ipsis fundatissi-
 mis sedibus Apostolorum vsque ad hodiernum diem
 succedentium sibi met episcoporum serie, & tot populo-
 rum consensione firmatur. Multa alia quæ ad authorita-
 tem ecclesiasticæ traditionis pertinent, infra ponuntur.

* Chryostomus
 super Paulum.
 2. Thes. 2.
 L. b. 2.

* Augustinus

Lib. 2. Art. vnico

Articulus Sextus.

CAP. I.

Ententia conformis sanctorum doctorum
 diuinam auctoritatem habet, sic vt contra
 eam in rebus religionis nulli hominū liceat
 quicquam determinare. Hic eos sanctos do-
 ctiores intelligimus, quos ab antiquo obser-
 uat ecclesia, Irenæum Archiepiscopum Lugdunē. Hi-
 larium episcopum Pictauiorum, Cyprianum episcopū
 Carthaginē. Cyrillum episcopū Alexādræ, Chry-
 sostomum Archiepiscopum Constantinopolitanum,

Cōformis sententia
 sanctorum doctorum
 diuinam auctoritatem
 habet.

* Qui sunt doctores
 sancti, de quibus loquimur.

R

Basilium Archiepiscopum Cesariē. Athanasium episcopum Alexandrinum, Signanter quatuor doctores ecclesie, Gregorium Papam, Augustinum episcopum Hipponē. Ambrosium Archiepiscopum Mediolanē. ac Hieronymū sanctę Romanę ecclesie presbyterum. Intelligimus etiam & multos alios: quos narrare longissimū esset, & fortassis tēdiosum: ob quod eos innominatos, sed tamē omni reuerētia dignos manere volumus. Saluator noster hoc docuit, qui ijs patribus in Apostolis dixit. Vos estis lux mundi. Vos estis sal terre: iterū. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: iterū. Sicut misit me pater, ita ego mitto vos. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: iterum. Quęcunq; ligaueritis super terram, ligata erunt in celo. Et quęcunq; solueritis super terram, soluta erunt in celo. An forte hęc non sunt dicta istis patribus in Apostolis? Absit. Sūt quidem, quia nō personę, sed officio, non ad utilitatē personę, sed ad utilitatem ecclesie concessa sunt. Paulus hoc docuit, qui ecclesiasticam potestatem non in destructionē, sed in edificationem sese accepisse dixit. Cuius rogo ædificationem nisi ecclesie, quę ædificatur vt ciuitas? Paulus inquam hoc docuit, qui vnicuiq; dare manifestationem spiritus ad utilitatem, quique tandem gradus ecclesie, ecclesie propter ecclesiam datos asseruit: quatenus scilicet ipsa illuminarent, regerentq;. Sic autem quum ij patres fuerint animarum pastores, ac rectores ecclesiarum, in loco Apostolorum succedentes episcopi ordinati: manifestum est eos in Apostolis eā potestatem accepisse, quā ipsi Apostoli ppter ecclesiam, & vt in ecclesia duraret, acceperūt: potestatem scilicet, autoritatēq; illuminandi,

* Math. 5.
* Luc. 10.
* Ioan. 20.
* Math. 28.

* 1. Corint. 10. & 13.

* 1. Corint. 12.
* Ephes. 4.

* Diss. 21. c. 17.

ac regendi ecclesiam Christi. Paulus non aliunde quàm ex ista ratione episcopis Ephesi dixit, Attendite vobis & uniuerso gregi: in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. Quæso quando, aut vbi episcopi illi Ephesi a Spiritu sancto potestatem ecclesiasticam acceperunt: nisi quando, aut vbi eam Apostolis concessa fuit, per quos a Spiritu sancto ad alios episcopos deriuata est? Quia ergo (Paulo teste) cæteris Episcopis eadem potestas in Apostolis data est: cæteris episcopis etiam in Apostolis omnia illa verba dicta sunt: tum quia simul, ac similiter ponuntur: & non est maior ratio de istis quàm de illis: tum quia & illa omnia nihil aliud faciunt, nisi quod ea quæ potestatis, authoritatisque ecclesiasticæ sunt, explicat: cuius est sacramenta a Christo instituta ministrare, populumque eius in fide, & moribus dirigere, gubernareque. Paulus ad istam manifestam veritatem pro authoritate sanctorum doctorum doctoratum quasi Spiritus distinctum donum, & doctores quasi gradum distinctum ecclesie, in ea pro ea illuminanda positos dixit. Namque inquit, Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios autem pastores, & doctores. Vides hic doctores ab Apostolo in distincto gradu nominari, quemadmodum, & Apostolos, & euangelistas: audi quid statim sequatur. Ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ. Ecce ad quid gradus huiusmodi etiam, &

*Act. 20.

*Sicut potestas ecclesiastica Apostolis/ & in Apostolis/ qui eorum loco succedunt/ data est: ita verba alia ad potestatem huiusmodi facientia apostolis & in apostolis suis successoribus data sūt.

*Ephes. 4.

*Gradus doctorum distinctus est a gradu pastorum/ & apostolorum: licet quidam multa dona habuissent quibus simul fuerunt/ apostoli/ euangelistæ/ doctores/ & pastores.

doctores in ecclesia positi sunt, vt non circumferamur
 omni vento doctrinę, nec fluctuemur. Quid ergo? Vti
 que doctores sancti audiendi sunt: non audiuntur autē;
 nisi suę conformi sententię stetur, obediaturque. Idē
 pro eodem. Et quosdam quidem posuit Deus in eccle-
 sia, primam Apostolos, secundo prophetas, tertio do-
 ctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opi-
 tulationes, gubernationes, genera linguarum, interpre-
 tationes sermonum. Nūquid omnes Apostoli? nūquid
 omnes prophetę? nūquid omnes doctores? nūquid
 omnes virtutes? nūquid omnes gratiam habēt curati-
 onum? nūquid omnes linguis loquuntur? nūquid om-
 nes interpretantur? Ecce q̄ Paulus doctoratum nomi-
 nat, ac quasi distinctum ab alijs donis annumerat, asse-
 rens non omnes eū habere, sicut nec Apostolatū. Quid
 clarius? Aut fortassis dixerit quispiam, hos patres nomi-
 natos, Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Gre-
 gorium, Irenæum, Cyprianum, Hilarium, Cyrillum,
 Chrysostomum, Athanasium, aliosq; similes, illum do-
 ctoratū non habuisse, quem Apostolus expressit? Quis
 sic insaniat? Nam si ij non, qui alii a tempore nascētis ec-
 clesię vsq; nunc credi possunt illum doctoratum habu-
 isse: quum isti super omnes quos nouimus, vita, ac eru-
 ditione sint in toto orbe notissimi? Si vero ij sic, vtique
 ipsi qui a Deo in ecclesia pro ea regēda positi sunt, pro-
 culdubio audiendi sunt maxima cum reuerētia, obedi-
 entiaque. Chrysostomus hanc graduum distinctionē
 contemplatus ad idem dixit. Deus alios voluit esse do-
 ctores, alios discipulos. Si autem omnes omnia scirent,
 doctor necessarius nō erat: & ideo esset ordo rerum cō-
 fusus. Nam ad eos quidē quos voluit esse doctores, sic

1. Corint. 12.

Probat / docetq̄
 hic Apostolus /
 doctoratum gra-
 dum esse dictū.

in quibus post a-
 postolos ac disci-
 pulos domini /
 istū gradū fuisse /
 maxime cōcedē-
 dum sit.

* Chrysostomus
 super Math. ho-
 mel. 44. operis
 imperfecti.

dixit per Esaiam prophetam. Loquimini sacerdotes in cordibus populi: ad eos, quos voluit discendo cognoscere mysteria veritatis, sic dicit in Cantico. Interroga patrem tuum, & dicet tibi, presbyteros tuos, & annuntiabunt tibi. At si ij patres nominati, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Chrysostomus, Cyprianus, Athanasius, Cyrillus, & cæteri non: qui alij sunt presbyteri nostri, quos pro rebus religionis in scripturis non expressis interrogare debemus? Audacter sed vere dico. Nulli. An fortassis maioris eruditionis, auscultationisq; erant illi presbyteri synagogæ olim a subditis interrogandi, quàm fuerint ij nostri presbyteri ecclesiæ? Nequaquam. Ij sunt patres, quos nomine ecclesiæ indicavit Christus per correctione fratris dicens. Dic ecclesiæ: quia si ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Aliā enim ibi intelligere, non sane intelligitur: quum tota ecclesia formalis, & propria, hoc est collectio fidelium non possit totiens conuenire, quotiens peccantem fratrem ad ecclesiam adducere oportet: nec ecclesia materialis valeat delinquentem monere, neq; sese non audientem punire. Quid ergo? Vtiq; in illo loco per ecclesiam optime patres ecclesiæ, qui nobis presunt, quasi personæ communes, capita, & principes aliorum intelligendi sunt: quia ij in virtute, ac representatione, & potestate ecclesia sunt, adiri a denunciatis, & punire criminosos, causas omnium faciliter tractare, ac tandem determinare, finireque valent. Vere dico, qui in illo loco aliud per ecclesiam intelligit, & peccata fratrum impunita, & peccatores fratres incorrigendos manere, ac schismata quotidie in ecclesia suscitari vult. Nam quomodo potest singulis diebus, ne dicam singulis horis tota ecclesia congregari, vt denun-

* Deut. 32.

* Math. 18.

* Nominē ecclesie in hoc loco patres ecclesie sigillatim intelliguntur: non tota ecclesia sese: nec ecclesia in concilio: quia ista aut non possunt congregari: aut non totiens quotiens opusest: hanc intelligentiā tenet tota schola patrum 4. sent. dist. 19. & de hoc infra. lib. 3. disput. 4.

ciantes audiat, & delinquentes moneat, aut puniat? Aut
 si totiens congregetur, quomodo sine tumultu aut dis-
 sensione id fiet? At si ij sunt, vt reuera sunt, qui nomine
 ecclesiæ in illo domini dicto intelliguntur, & suo tem-
 pore a suis subditis audiendi erant: quomodo nunc non
 audiendi erunt, præsertim in ea sententia, quam cõfor-
 miter ipsi omnes quasi per vnum firmauerint? Hic om-
 nes homines, & omniũ hominum iudicia voco, rogo-
 que cunctos, audiant me, & respõdeant mihi. Si nunc
 nunc omnes ij patres, vel eorum bona pars, Augusti-
 nus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Irenæus, Hi-
 larius, Cyprianus, Basilius, Cyrillus, Athanasius, Na-
 zianzenus, Chrysostronus, Damascenus nostris tem-
 poribus viuerent, & aliquo loco conuenirent res religi-
 onis fidei, aut morum tractaturi: nonne quod ipsi cogni-
 ti, & notifama, vita, eruditione, & sanctitate determi-
 narent, tota ecclesia statim determinaret? quod appro-
 barêt, approbaret? quod damnarêt, damnaret? quod vita-
 rêt, vitaret? quod sequeretur, sequeretur? & quod crederêt,
 crederet? Ita. Rogo ergo, quid refert, eos nunc suo ore,
 aut sua scriptura nobis loqui: & illo signo vocali, aut isto
 scripto suam mentem manifestare? Aut fortassis dixe-
 rit quispiam, illos sanctos ac venerandos patres aliter
 sensisse viuentes, ac loquentes: & aliter nobis suis poste-
 ris tradidisse morientes, scribentesque? Quis sic in-
 saniat? Vbi esset tunc sua bona vita, & sanctitas? aut
 quomodo Deus optimus maximusque eos deceptores
 nostrorum, & inimicos fidelium suis miraculis illustra-
 set? Dico ergo nunc pro his patribus, quod olim Augu-
 stinus dixit pro septuaginta interpretibus: si illi omnes
 ad vnum locum conuenirent, & communicantes, ac cõ-

Palchra ratio
 pro cõformi sen-
 tentia factorũ pa-
 trum.

Non refert pas-
 tres nũc per scrip-
 turas, aut olim
 per voces suã in-
 tẽ manifestare.

Patres quod se-
 serat / scripserũt.
 & per sua scripta
 nobis suis poste-
 ris tradiderunt.

De ciuitate dei
 lib. 18. c. 4.
 Augustinus.

sultantes inuicem quicquam diffinirent: proculdubio
 eorum conformis sententia omni alij cuiusuis vnus
 hominis, aut aliorum aliquorum non talium, præpo-
 nenda erat: quia vbi multa consilia, ibi salus. Quan-
 to ergo magis sententia istorum patrum maxime te-
 nenda erit, qui diuersis locis, & temporibus scribentes,
 alias plurimum videre suum sequuti conformiter con-
 uenerunt, quasi simul coassistentes, simulque determi-
 nantes? Fateor, mihi persuasum habeo, hos patres non
 nisi aut gratia spiritus amatoris vnitatis, & pacis, aut a
 clara ipsa, seu manifesta veritate illuminatos, motosq;
 fuisse, dum cōformiter sunt loquuti. Aliter enim nō po-
 tuerunt tam præclara ingenia, tam continua studia, &
 tot differētia capita in remotissimis locis, Europa, Afri-
 ca, Asia, quasi per vnum conuenire. Ad idem est quod
 Paulus dixit. Alij interpretationem sermonum tanquā
 distinctam gratiam per spiritum dari ad vtilitatem: nā
 ab Apostolis vsque ad nos, quos alios credere possu-
 mus hoc donum habuisse conuenientius magis, quā
 ij patres habuerunt, Augustin. Ambrosius, Hierony.
 Gregorius, Chrysostomus, Cyrillus, Athanasius, ce-
 terique nominati: quos nouimus sanctissimos, doctissi-
 mosq;, ac miraculis illustratos? Quod si dixerit verita-
 tis aduersarius illam gratiam solum in primitiua ec-
 clesia durasse, nec vltra ad nos transisse, sicut illas alias
 quas Apostolus ibi nominat: ibi fuerūt, nec vltra transi-
 erunt. Respondeo, non valet, tum quia ista gratia
 etiam nunc necessaria est, quum sint etiam & nunc
 verba, seu scripta eorū, qui linguis loquebantur Apostolo-
 rum scilicet, & euāgelistarū, pro quibus interpretādis
 gratia huiusmodi data fuit; quam ob rem cessare nō de-

*Cōformis sen-
 tentia patrū vna
 de etiā consuet
 verissima esse.

† 1. Corint. 12.

*patres fācīdo
 num illud inter-
 pretationis ser-
 monum vtiq; ha-
 buerunt: quod
 Paulus in eccie-
 sia edixit.

*Quia post primitiua ecclesiam duravit necessitas intelligendi verba apostolorum / prophetarum / & euangelistarum: conuenientissimum fuit, ut post illam durasset illa gratia interpretandi sermones.

Lib. 2. c. 8. f. Cyrillus.

Isaia. 42.

Dist. 20. c. De libellis.

Leo Papa.

buit: tum quia nec omnes illae gratiae cum primitiua ecclesia cessarunt: imo & post illam virtus faciendi miracula in multis reperta est: ut constat ex gestis sanctorum, quibus totus mundus plenus est. Nunc quaeso, si gratia faciendi miracula minus quidem necessaria post plantatam fidem, ac monstratam etiam in ecclesia successiuis temporibus durat, quanto magis gratia interpretandi sermones, vel scripturas, quae non ad probandum, sed ad declarandum credibilia praestita fuit, in ecclesia permanere debuit, quatenus per eam omni tempore intelligamus, quod credimus? Cyrillus super Ioannem per auctoritate sanctorum patrum, qui in loco Apostolorum pastores, & doctores ecclesiarum successerunt, ait. Aquam autem rursus gratiam spiritus appellauit: quam qui adeptus est, diuinae scientiae scaturientem fontem sic adeptus est, ut praecipis hominum non indigeat, sed facile possit ad potum verbi coelestis etiam ceteros hortari: quales olim erant prophetae, atque Apostoli: & modo qui ministerij illorum sunt successores, de quibus scribitur. Hauriatis aquas cum gaudio de fontibus saluatoris. Leo Papa ad idem dixit. De libellis, & commentarijs aliorum non conuenit aliquos iudicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, quae habentur apud nos simul cum canonibus, quibus in omnibus ecclesiasticis utimur iudicijs, id est Apostolorum, Nicenorum, Anchiritanorum, Neocesariensium, Gangrensiu, Sardicensium, Africanensium, Carthaginiensium: & cum illis regulae praesulum Romanorum Siluestri, Cyrici, Innocentij, Zozimi, Celestini, Leonis, Hilarij, Gelasij, Ormisde, & Gregorij iunioris. Isti omnino sunt, & per quos iudicant Episcopi, & per quos epis

copi simul, & clerici iudicantur: nā si tale emerferit, vel contigerit inusitatum negocium, quod minime possit per istos definiri: tunc illorum, quorum meministis dicta Hiero. August. Isidori, vel cæterorum similiter sanctorum doctorum, & similium si reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda. Innocentius Papa pro eodem dixit. De quibus causis nulla solvendi, ligandiq; authoritas in libris veteris, & noui testamenti, & quatuor euāgeliorum cum totis scriptis Apostolorum appareat: ad diuina recurrite scripta græca. Si nec in illis, ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas a doctoribus catholicis scriptas manum mittite. Si nec in illis, sanctorum exempla perspicaciter recordamini. Urbanus Papa ad idem pro authoritate patrum sanctorum inquit. Vbi vero aperte dominus, vel eius Apostoli, & eos sequentes sancti patres sententialiter aliquid defini erunt: ibi non nouam legem Romanus pontifex dare, sed potius quod prædicatum est, vsque ad animam & sanguinem confirmare debet. Gratianus pro eodem dixit. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratia sancti spiritus, ita ampliori scientia alijs præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum pontificum constitutis, Augustini, Hiero. atque aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda: infra. Diuinarum tractatores scripturarum, & si scientia pontificibus præemineant: tamen quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem scripturarum expositionibus eis præponuntur: in causis vero definiendis secundum post eos locum merentur.

CAP. II.

* Innocentius Papa Dist. ead. c. De quibus.

* Urbanus Papa. 25. q. 1. Sunt quidam.

* Gratianus dist. 20. cap. Decretales.

* Pontifices excedunt in potestate: doctores excedunt in scientia.

Patrum sanctitas, ac cordis munditia, animarum sibi commissarum cura, & pro rebus religionis obseruandis summa vigilantia eos quoque obseruandos, venerandos, audiendosque plurimum faciunt. Saluator noster dixit. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt: istis autem verbis non dubium quin cognitio dei munditie interiori tribuatur: quod si sic, iam sancti patres, ob id quod mundi corde deum optimum cognouerunt, & in scripturis latentem, ac loquentem, & in Christiana religione illuminantem, regentem, sanctificantemque: quia communis, & vera est sententia, qua dicitur. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Ioannes ille, quem diligebat Iesus ad idem inquit. Et vos vnctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. At qui magis post Apostolos credi possunt hanc dei vnctionem doctricem omnium de omnibus plenius habuisse, quam ij Patres sanctissimi, ac doctissimi Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Chrysostomus, Cyprianus, Cyrillus, Athanasius, Basilus, Damascenus, alijque similes: quos omnes ab antiquissimis temporibus dei ecclesia obseruat, & eius potentia miraculis illustrat? Dauid idem docuit, quum dixit. Super senes intellexi: quia mandata tua quaesiuui. Quaeso, si quaestio mandatorum dei intelligentiam praestat: quanto magis obseruatio ipsorum mandatorum intelligentiam praestabit? Sic autem Patres illos, quos sequimur, quia sanctissimos nouimus, optimo iure doctissimos credimus. Idem pro eodem. In initium sapientie timor domini: quod si timor domini in initium est sapientie: iam ij sancti patres complementum sapientie habebant, quod viuetes dei non timore, sed amore feruebant, ignibus chari

*Math. 5.
*Sanctitas patrum
& munditia cordis eorum ad hoc idem faciunt.

*I. Ioan. 2.

Docet vnctio.

*Psalm. 118.

*Psalm. 119.

tatis ardentescōtinuo. Iam quantū eos iuuerit cura animarū sibi cōmissarū, non est ignotū: nanq; pro eis optime instruendis, de quibus se se nouerant reddituros rationē, quid non faciebāt? quā scripturā non legebāt? quæ exēpla nō aspiciēbant? aut quæ bona opera nō operabantur? quæ ieiunia nō ieiunabant? quas orationes nō orabant? quas lachrymas non fundebant? aut qua hora deum optimum suis precibus nō sollicitabant? At istis omnibus ex parte sua cum gratia dei positis, quid a deo optimo non impetrabāt, qui sic nouit super omnes amicos amicus esse, & suis amicis quicquid in salutē animarū sibi cōmissarū constanter petunt, cōcedere? Nouit ipse qđ dixit: nouit, & memoria tenet. Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Nouit & illud suū. Si quid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis. Igitur ij patres quia iusti, quia sancti, quia mūdi corde, quia solliciti petebant, quærebāt, pulsabant: accipiebant, inueniebant, & aperiebatur eis: ac per consequens intrabant in gaudium domini sui, in cellam vinariam, vnde ordinatam charitatem intelligebant, accipiebantque, qua facerent, secundum exemplar, quod ibi sibi monstrabatur. Quid ergo? Vtiq; in huiusmodi quæ religionis Christianæ sunt, fides, atq; boni mores, nō errabāt cōformiter loquētes.

CAP. III.

Nouerunt sancti patres hanc veritatem ex ista ratione dicta: nouerunt inquam, & per suas scripturas nobis suis posteris tradiderunt: non quia aliquis illorum se sanctum existimaret, ac per idem sibi obediendum fore prædicaret, (quia enim sancti erant, nullus sese

*Patrū officium sollicitudo animarum/perpetuum studium/cōtinua in legē dōmini die ac nosse meditatio/& frequentissima: quid nō inueniunt? aut quid nō acceperunt diuinitus?

*Math. 7.

*Ioan. 16. 14. 15.

*Cant. 2.

*Ipsi sancti patres hanc veritatem nouerūt: & nobis suis posteris per sua scripta cōmendarunt.

sanctorum dignabatur honore) sed ut quam ex diuinis scripturis acceperunt, alijs veritatem comendarēt. Augustinus ad idem monstrans quantum valeant, vita sancta, affectio pia, studiūq; assiduū ad verā intelligentiam scripturarū, dixit in De moribus ecclīe catholice. Quis enim mediocriter sanus non facile intelligat scripturarum expositionē ab his petendā esse, qui earum doctores se esse profitetur: fieriq; posse, imo id semper accidere, ut multa indoctis videantur absurda, quæ cū a doctoribus exponuntur, eo laudanda videantur elatius, quo abiectius aspernanda videbantur: & eo accipiātur aperta dulcius, quo clausa difficiliter aperiebantur. Hoc fere in sanctis veteris testamenti libris euenit, si modo ille qui eis offenditur, doctorem potius eorum pium, quā impiū laceratorem requirat: infra. Et diligentia igitur, & pietas adhibenda est: altero fiet, ut scientes inueniamus: altero, ut scire mereamur. Idem pro eodem ad Honoratum ait. Sed ama etiam ecclesiasticas legere literas, & non multa inuenies, quæ requiras ex me: sed legendo, & ruminando, si etiam pure dominum largitorem bonorum omnium depreceris, omnia quæ cognitione digna sunt, aut certe plurima ipso magis inspirante, quā hominum aliquo comonente perdisces. Idē pro eodem in De Trinitate inquit. Et certe cum incōcuisse crediderint scripturis sanctis tanquam veracissimis testibus, agant orando, & querendo, & bene viuendo, ut intelligant, id est, ut quātum videri potest, videatur mente, quod tenetur fide. Et quid multa ad hoc ex ipso referam? quando ipse eadem tam crebro verbo exemploque docet, præsertim in De doctrina Christiana, ac etiam in confessionibus, Chrysostronus

• Augustinus, Cap.

• Augustinus, Epistola. 120.

* Augustinus, Lib. 55.

* Lib. 1. cap. 17. Lib. 11. cap. 2.

* Homel. 20. Chrysostronus.

super Ioannem ad idem dixit. Plurimum nobis curandum est dilectissimi, & omni studio inuigilandum, ut sacrarum scripturarum profundū inspicere possimus: quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quā diligentissime inuestigandum, & assiduis precibus insistendum, ut vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Idem pro eodē sup̄ Mathēū iquit. Regnū est beatitudo celestis: ianua autē eius est scriptura, per quā introitur ad eam: clauicularij autē sunt sacerdotes, quibus creditū est verbum docendi, & interpretandi scripturas: clavis autē est verbū scientiæ scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua veritatis: ad apertio autē est interpretatio vera: infra. Non sunt scripturæ clausæ, sed obscuræ quidē, ut cū labore inueniant: infra. Deus alios voluit esse doctores, alios discipulos: si autē oēs oīa scirēt, doctor necessarius nō erat: & ideo esset rerū ordo confusus. Nā ad eos quidē quos voluit esse doctores, sic deus dicit p̄ Esaiā pphetā. Loquimini sacerdotes in cordibus populi: ad eos autē, quos voluit discēdo cognoscere mysteria veritatis, sic dicit in Cātico. Interroga patrē tuū, & dicet tibi: presbiteros tuos, & annunciabūt tibi. Et sicut sacerdotes nisi omnem veritatē manifestauerint in populo, dabūt rationē in die iudicij: sicut dicit dominus ad Ezechielē, ecce speculatore te posui domui Israel: si nō dixeris impio, ut a vijs suis prauis discedat: ipse quidē in suis peccatis morietur: animā autē eius de manu tua requirā: sic & populus a sacerdotibus nisi didicerit, & cognouerit veritatē, dabit rationē in die iudicij: sic enim dicit sapientia ad populum. Et extendebam sermones meos, & non audiebatis: ideo & ego in vestra perditione ridebo. Sicut enim pater fa

*Homel. 44. operis imperfecti Chryostomus.

*Deus alios voluit esse doctores alios discipulos.

*Esai. 40.

*Ezechiel.

*Prouerb. 1.

mīlias cōclariū, aut vestiariū suū non habet expo-
 sitū cunctis: sed alios quidem habet in domo, qui
 dant, alios autem, qui accipiunt: sic & in domo dei alij
 sunt, qui docent, alij qui discunt. Si enim vestimen-
 tum empturus geras vnum negociatorem, & alte-
 rum: & vbi meliores vestes inueneris, & precio viliori
 ab illo compares: quomodo non oportet populum cir-
 cumuenire omnes doctores, & inquirere vbi sincera
 veritas Christi venundatur, & vbi corrupta, & omni-
 um confessiones cognoscere, & veriore[m] eligere plus
 quā[m] vestimentum? dicit Apostolus. Omnia
 probate, & quod bonum est tenete. Aut si ppter ali-
 quam vtilitatem, vel necessitatem mundialem proficis-
 ci volueris ad aliquem locum, cuius viam ignoras: nun-
 quid propter ignorantiam vię discedis a profectio[n]e p-
 posita? Non, sed experiris nunc istam viā, nūc illam, &
 quos interrogas, quęris: & cū inueneris, rogas, & postu-
 las, vt semitā discas. Et si velles scripturarū ingredi ve-
 ritatem nunc peteres orationibus, nunc quęreres in scri-
 pturis, nunc pulsares bonis operibus, nunc interroga-
 res sacerdotes, nunc istos, nunc illos, qui veri sint clau-
 icularij scripturarum, qui falsi. Hęc ille: & si veri clau-
 icularij scripturarum quęrendi sunt, vt reuera sunt, quis
 non videt ad sanctos patres confugiendum nobis fore
 pro veritate huiusmodi habenda: quādo quidem eos no-
 uimus, & doctissimos, & sanctissimos, ac a deo optimo
 multis miraculis approbatos. Hieronymus ad idem ex
 Origenē circa illud Apostoli. Vos enim in libertatē vo-
 cati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem
 carni detis: ait. Multorum ergo malorum occasio est, si
 quis in scripturę carne permaneat: quę qui fecerint,

In domo Dei as-
 sili sūt qui docēt/
 alij qui discunt.

*Optimū exem-
 plū ad hanc ve-
 ritatem monstrā-
 dam pro sanctis/
 a quibus via Dei
 quęrenda est: tā-
 quā ab eis qui eā
 bene norant san-
 ctissimi doctissi-
 mi & multis mi-
 raculis illustrati.

*Hieronymus.
 *Gal. 5.

regnum dei non consequentur. Quam ob rem spiritum scripturae, fructusque quaeramus, qui non dicuntur esse manifesti. Multo quippe labore, & sudore, & digno cultu in scripturis fructus spiritus inuenitur. Hilarius ad idem super Psalmos inquit. Scriptura enim legis manet, atque est anterioribus quam adesset dominus in carne temporibus consummata a prophetis, adita a Iudaeis, pertractata a regibus, suscepta a gentibus: sed intellecta, & probata a Christianis. Hoc forte insolens existimetur: plane insolens est, si a nobis hanc gloriam praesumimus, si tantum infirmitati nostrae licere volumus, ut tantis temporibus abstrusa, tantis humani generis obscura aetatibus, in quibus intelligendis frustra reges laborauerint, ipsi doctores, & magistri legis errauerint: nos stultifaculo, & purgamenta mundi, & deliramenta sapientibus de eorum intelligentia gloriemur. Sed tamen intelligimus, quia non mendax est, qui dicit. Petite, & dabitur vobis. Quae rite, & inuenietis. Pulsate & aperietur vobis. Et scriptum est, quia qui dixit. Quoniam oportebat impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis & in Psalmis de me: tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Haec ille. Bernardus ad idem super Cantica dixit. Audi inquit filia, & vide, quid intendis oculum? aurem para: videre desideras Christum? oportet te prius audire eum, audire de eo, ut dicas cum videris, Sicut audiuiimus, sic vidimus: immensa claritas, visus angustus, & non potes ad eam: potes auditu, sed in aspectu. Clamantem denique deum, Adam ubi es? non videbam iam peccator; audiebam tamen:

* Hilarius.
* Psal. 125.

* Intelligētia vera scripturarum Dei donū est bonis laborantibus vigilantibus, persistentibus, cōcessum: ac ob id sanctis patribus.

* Math. 7.

* Luc. 24.

* Serm. 28.
Bernardus.

sed auditus aspectum restituet, si pius, si vigil, si fidelis
 præcesserit: fides purgabit quem turbavit impietas: &
 quem inobedientia clausit, aperiet obedientia. Deniq;
 a mandatis tuis intellexi inquit, & intellectum reddat
 observatio mandatorum, quem tulit transgressio. Idē
 ibi pro eodem. Depulsis ergo duobus malis duorum le-
 ctione librorum, competenter iam acceditur, ad hūc sa-
 crum, theoreticumq; sermonem: qui cum sit amborū fru-
 ctus, non nisi sobrijs mentibus, & auribus omnino cre-
 dendus est. Alioquin ante carnē disciplinæ studijs edo-
 mitam, & mancipatam spiritui: ante spretam, & abie-
 ctam sæculi pompam, & sarcinam: indigne ab impuris
 lectio sancta præsumitur. Quomodo nempe lux in cas-
 sum circumfundit oculos cæcos, vel clausos: ita animalis
 homo nō percipit ea, quæ sunt spiritus dei. Quippe spi-
 ritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, quod est vita
 incontinens: sed nec erit ei vnquam pars cū mundi va-
 nitate, cum veritatis sit spiritus. Quæ enim societas ei,
 quæ de sursum est, sapientiæ, & sapientiæ mundi, quæ
 stultitia est apud Deum: aut sapientiæ carnīs, quæ & ip-
 sa inimica est deo? Hęc Bernardus. Ecce quibus senten-
 tijs, quibus verbis, quibusq; scripturis sanctis omnes ij
 patres Augustinus, Hieronymus, Hilarius, Chryso-
 stomus, ac Bernardus simul quasi per vnum testantur, pro-
 bantq; id quod ante dixeramus, bonam vitam, piam af-
 fectionem, mūditiā cordis, & studium assiduum plu-
 rimum proficere, imo & requiri ad sanctarum scriptu-
 rarum, sacrarūq; veritatum religionis veram intelligen-
 tiam acquirendam: ac ob id eam a sanctis patribus fore
 maxime petendam: in quibus hęc omnia copiose fuisse
 omnino credimus.

• Bernardus.
 Serm. 1.

• Veræ intelligen-
 tiæ scripturarū
 fructus non nisi
 sobrijs mē.ibus
 & auribus credē-
 sus

• 1. Corint. 2.

• 1. Corint. 3.
 • Roma. 8.

CAP. III.

DEI miracula, quæ ad approbationem patrū facta sunt, eorum conformem sententiā in rebus religionis, fidei scilicet, aut morum nobis viatoribus obseruandā fore indicāt. Posset hæc veritas multis alijs medijs monstrari: sed placet breuitatis gratia hoc idem exēplis ex diuina scriptura sumptis efficere. Olim sub lege expresse prohibitum erat, ne quis sacrificiū offerret extra atrium tabernaculi sub his verbis. Homo quilibet de domo Israel si occiderit bouē, aut ouem, siue caprā in castris, vel extra castra, & non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationē domino: sanguinis reus erit, quasi si sanguinem fuderit: sic peribit de medio populi sui. Ideo sacerdoti offerre debent filij Israel hostias suas, quas occidūt in agro, vt sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonij, & immolent eas hostias pacificas domino: infra. Homo de domo Israel, & de aduenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum, siue victimam, & ad ostium tabernaculi testimonij non adduxerit eam, vt offerat domino: interibit de populo suo. Tamen Gedeon ædificauit altare domino sub quercu, & obtulit sacrificium. Dauid sacrificauit in area ornam Iebusei. Helias quoq; induxit populum, vt sacrificium fieret in monte Carmelo: opera autem ista non solum nō sunt reprobata, imo approbata, laudataq; vnde & altare Gedeonis multis temporibus mansit in magna reuerentia habitum. Quæso, cur illa opera contra legem facta, ac contra legem expressam cognita damnata non fuere? Legant qui voluerint omnes scripturas, quærant, & exquirant omnes rationes: existimo non aliunde reperient populū ea facta tulisse,

* Miracula in approbationem patrū facta eorū conformē sententiā monstrant.

* Leuit. 17. & Deut. 12.
* Lex prohibet sacrificiū offerri extra atrium tabernaculi.

* Iudicā. 6.
* 2. Reg. 17.
* 3. Reg. 18.
* Quædam sacrificia extra atrium tabernaculi oblata approbata sūt ob id tñ qd psonę offerentes a Deo probata, aut laudata sunt.

6.1. Reg. 16.

1. Reg. 17.

Judic. 7.

Conformis sententia patrum ob id accipienda est, tū quia ipsa non est contra legem expressam: tū quia ipsa deo maxime sunt probati miraculis innu-
meris.

3. Corint. 10.

Nos optimo iure sequimur quos a deo laudari/ap-
probari viderimus: quando præsertim conformi-
ter sicut loquuntur

nisi ob id tantū, q̄ vel ante, vel post personas ipsas operantes ex miraculis, vel diuinis laudibus deo placitas credidit. David laudatus fuit ore Samuelis, quasi esset vir secundum cor Dei. Helias sanctus credebatur, quia precibus suis tribus annis, & dimidio non pluit. Gedeō etiam vir sanctus præsumebatur ex mirabili liberatione de Madianitarum: quæ si subsequuta non fuisset, factum Gedeonis laudatum non esset. Nunc rogo, si illa contra expressam legem facta ex sola probatione personarum laudata, obseruataque sunt: quanto magis conformis sententia sanctorum patrum audienda est, quos Deus optimus maximusq; tam plurimis miraculis, tū in vita, tum in morte illustrauit, ac approbavit, quum præsertim constet nullam talium sententiarum hactenus contra expressam scripturam fuisse repertam? Exempla illa nostra sunt, quia etiam pro nobis facta sunt: nos in patribus illis docti fuimus, sicut ipsi nostri umbra fuere. Nō ergo pudeat nos nostros patres a deo probatos sequi: imo pudeat non eos imitari sanctissimos, doctissimos, ac tot miraculis probatos. Aut rogo, cui non erit gloria coram deo cū ijs patribus sensisse, Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Gregorio, Irenæo, Cypriano, Hilario, Cyrillo, Athanasio, Chrysostomo, Basilio, aliisque similibus? Aut cur Deus optimus hos patres suis miraculis illustrauit, probauitque manifeste, ac notorie: si nos eos sequi noluit? Nam nos optimo iure sequimur quos a deo laudari videmus: maxime in ea, quam conformiter, & sine differentia proferunt sententiam: ob id enim Apostolos totus mūdus sequutus est. Quid clarius?

CAP. V.

Multa quoque olim populo, principibusque synago-
gæ a deo optimo maximoque facta ad hanc nostram
manifestam veritatem pro sanctis patribus, & eorum
cōformi in rebus religionis Christianæ sententia ubiq;
clamant. Legimus enim dominum nonnullos spiritu
prudentiæ repleuisse: quo docti facerēt vestes Aaron,
in quibus sanctificatus ministraret illi. Legimus simili-
ter illud idē a domino factum erga Beseleel, & Ooliab,
aliosq; vt facerent cuncta, quæ præceperat Mosi, taber-
naculum fœderis, & arcam testimonij, & propitiato-
rium quod super eam erat, & cuncta vasa tabernaculi,
mensamq; , & vasa eius, candelabrum purissimum cū
vasis suis, & altare thymiamatis, & holocausti, & om-
nia vasa eorum, labium cum basi sua. Legimus q̄ Mo-
sen principem synagogę docebat Deus, illuminabatq;
siue in tabernaculo fœderis domo quadā parua extra
castra, in qua manebat ipse, & puer eius Iosue ante fa-
ctū sanctuariū siue post fabricationē sanctuarij in san-
cta sanctorum: nec solum Mosen, imo & Iosue successo-
rem suum docuit, ac confortauit dominus: cui dixit. Si-
cut fui cū Mose, ita ero tecū: nō dimittā, nec derelinquā
te. Confortare, & esto robustus. Legimus septuaginta
seniores tēpore Mosi ad iudicādas causas, terminādaq;
negocia populi electos spiritū sanctū p̄pheticū accepis-
se, propheta sseq; nec postea prophetare desisisse. Noui-
mus post illos septuaginta successores eorū etiā certissi-
mū iudiciū habuisse multis tēporib⁹. Nāq; quū qui pro
tempore fuerunt, non singuli, sed simul cum sacerdote
summo in loco quē elegerat dominus iudicassent: tādū
iudicium eorum firmissimū, ac certissimū fuit, quādū
propheta erat in populo, qui adesset: aut quādū pon-

* Facta olim cū
synagoga / & p̄s-
tibus eius hanc
veritatē probant
procelesia.

* Exod. 28.

* Exod. 31.

* Deute. 34. dicitur
q̄ non fuerit
propheta maior
Mose.

* Exod. 31.

* Num. 7.
et Iosue.

* Num. 11.

Abulen. super
Num. c. v. q. 66.
& constat qd si
mul iudicabant
ex illis quæ i pas-
sione domini ge-
stæ sunt.

Omnes modi
cõsulendi domi-
num apud Iudæ-
es hab. ti cessa-
runt longo tem-
pore ante aduen-
tum domini / ac
per cõsequēs om-
nis certitudo iu-
dicii eorum.

Rom. 8.

Patres, qui pri-
mi vel quali pri-
mi post apostolos
venerūt, mul-
tò spiritus habue-
runt.

2. Corint. 3.

Nobilior est mi-
nistratio noui te-
stamenti, quæ fue-
rit ministratio
veteris.

tifex summus, per rationale, seu Ephod dominū consu-
lebat, & ab eo responsa accipiebat. Constat autē scio-
res huiusmodi post illos primos simul cū sacerdote ma-
gno iudicasse per ea, quæ in passione domini gesta sūt,
antequam longo tempore omnes modi consulendi do-
minum apud Iudæos cessarent. Legimus primum re-
gem illius populi, Saulem dico, prophetiæ, ac in pro-
uerbium exisse, Saul inter prophetas; & nō solum illū,
ino & David, & Salomonem successores eius donū sa-
pientiæ, scientiæ, ac etiam prophetiæ habuisse. At ista
omnia utiq; pro authoritate sanctorum patrū clamāt.
Nam quum Apostoli primi principes ecclesiæ post do-
minum fuissent, primitias spiritus habētes, nec multis
annis hic vixissent ad martyrium rapti: necessum fuit
eos qui in suis locis immediate succedebant, cum omni
firmitate, & certitudine in ecclesiā permāsi sse: sicut de
illis nouimus factum, qui aut primum in synagoga con-
stituti sunt, aut pro illis primis successerunt. Nanq; cre-
dibile non est, statim post primos principes eundē do-
minum ecclesiam reliquisse: qui synagogam etiam post
primos in omni certitudine conseruabat. Patres ergo
sancti, quia primi, vel ex primis post apostolos sunt: &
in eorū & locis, & officijs succedunt, optimo iure audiē-
dierunt. Paulus quasi ex hoc pro eodem clamat. Suffi-
cientia nostra ex deo est, qui & idoneos nos fecit mini-
stros noui testamenti, non literæ, sed spiritus: litera e-
nim occidit, spiritus autem viuificat. Quod si mini-
stratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in glo-
ria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem
Moī propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quo-
modo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nā

si ministratio damnationis, in gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. Hæc Paulus. Utique ex hoc loco quasi ex manifesto testimonio clamo. Patres sancti Irenæus, Cyprianus, Hilarius, Eusebius, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Athanasius, Chrysostomus, Basilus, Cyrillus, quia ministri noui testamenti, & successores primorum principum, Apostolorum inquam, & illis vicini, & sui, aut suorum discipulorum discipuli: audiendi sunt quæ admodum olim ministri veteris testamenti successores Moysi, successores Aaron, successoresq; seniorum audiendi erant. Paulus hoc docuit: quid amplius?

CAP. VI.

Concludamus cum pulcherrimo dicto Cyrilli ex Esaia, & dicamus pro sanctis patribus omnibus suis aduersarijs. Hauriatis aquas in gaudio de fontibus saluatoris: per fontes saluatoris Apostolos, & sanctos patres intelligentes. Concludamus cum Augustino in De utilitate credendi. Primum inquit beatorum genus est, ipsi veritati credere: secundum autem studiosorum amatorumq; veritatis authoritati. Idē ibi. Authoritate quidem decipi miserum est: sed miserius non moueri. At qui magis amatores veritatis, aut magis studiosi quæri possunt, quā sancti patres, illi præsertim, quos paulo ante nominauimus? Concludamus cum Bernardo ad Innocentium Papam cōtra blasphemias Abelardi, qui sanctos patres negabat, dicente. Quid lex, quid prophetæ, quid apostolici viri nobis aliud euangelizant, quā quod solus tu negas, Deum videlicet factum hominem, vt hominem liberaret? & si angelus de cœlo aliud

Esaiæ, 12.
Cyrillus super
Ioannem lib. 2.
c. 85. Circa medi-
um, Augustinus.

Miserū est au-
thoritate decipi
sed miserius nō
moueri.

Bernardus epi-
stola quæ incipit
Oportet.

nobis euangelizauerit, anathema sit. Sed qui venerunt post Apostolos doctores, non recipis homo, qui super omnes docentes te intellexisti. Deniq; non erubescis dicere, quod omnes aduersum te sentiant, cum ab inuicem non dissentiant: frustra proinde illorum fidem doctrinamq; proponere, quos iam proscripsisti. Concludamus cum Hieronymo super Ecclesiasten pro eodem dicente. Exceptis his verbis, quæ ab vno pastore sunt data, & cum consilio, atque sensu probata sapientium, nihil tibi vendices: maiorum sequere vestigia: ab eorum autoritate non discrepes. Alioquin multa querenti infinitas librorum occurrit, qui & te pertrahant ad errorem, & legentem frustra faciant laborare. Concludamus cum Beda in De tabernaculo dicente. Pontifex insuper humerali nomina gestat patriarcharum, cum doctor, siue præsul ecclesiæ in omnibus quæ agit, patrū præcedentiū facta cōsiderat: atq; ad eorū imitationē vitā dirigere, & onuseuāgelicæ perfectionis perferre satagit. Sequit̃. Habetq; sacerdos in humeris lapides preciosos, & in eis nomina patrū inscripta, cū & ipse claritate honorū operū cūctis admirāndus extiterit: & eandē claritatē nō a se nouiter inuentā, sed antiqua sibi sanctorū patrum autoritate traditā esse docuerit. Hæc Beda.

CAP. VII.

Diximus in articulo. Sententia conformis sanctorū patrum, seu doctorum: quia de illa, in qua ipsi sibi inuicem dissentiunt, & diuersi diuersa dicunt: longe aliud est iudiciū. Verum & tūc etiā status datur: & facile omnis eorum pugna finitur: nāq; si patres inter se pugnat alij sic, alij vero sic intelligentes: illorū sententia, quam scriptura diuina, aut traditio aliqua ecclesiastica, vel

Hieronymus 1.º

Hieronymus.
Cap. ultimo.

Beda lib. 3.º

Claritas docē-
tis sanctorum pa-
trum autoritas
re tradita eis de-
bet.

Quid sit de iis
sententiis in qua
patres variant.

scripta, vel moribus obseruata firmauerit magis, tenenda erit, quia minime mutanda sunt, quæ certam regulam suæ veritatis semper habuerunt. Si vero pro nulla, aut pro vtraque patrū sententia lex aliqua huiusmodi visa fuerit: cōcordari ambæ debēt, vt vna in vno casu, alia vero in alio veritatē obtinere dicatur: quia cōueniēs est iura iuribus cōcordare. Quod si cōcordari nequeūt, cōmunis opinio tenēda est: quia in causa dubij, ex cōmuni omnium hominū sensu apud omnes mundi nationes, pro multitudine præsumitur: nisi (vt limitat Ioānes Andreas) notorie male dicat, aut aliqua vera, & certa ratione vincatur. At si theologi, canonistæ, & legistæ dissentiant, theologi in materia iuris diuini, noui, & veteris testamētī, canonistæ in materia canonica, legistæ autē in materia legali præponēdi sunt: quia & natura docet, vt unicuique experto in sua arte credatur: & puerbio dicitur. Ne sutor ultra crepidā; ac tandē. Tractēt fabrilia fabri. Diximus præterea in articulo. Sic vt contra eā in rebus religionis nulli hominū liceat: quicquā determinare tantū vt his verbis indicarem, quantū differat, cōtra sanctos patres seorsum scribētes, aut cōtra eos in cōcilio diffiniētes, aliquid asserere. Dissentire a patrū sententia in cōcilio habita nō solū nō licet, sed etiā hæresim facit: dissentire autē ab eis, quasi a singulis (quod fit dū eis in aliquo aduersatur, quod ipsi in concilio non diffinierūt) non est hæresis, sed quidē temeritas, ac superbia magna, & peccatū graue, errorque intollerabilis, & heresi valde vicinus. Thomas Vualden. quoad hæc in doctrinali antiquæ fidei optime dixit. Respōdeamus ergo, & dicamus latitudinē Christianæ credētię sic esse dispositā, vt primā fidē tribuam⁹ scripturis canonicis:

¶. l. Minime. ff. Delegi.

¶ De elect. cō exspedit. lib. 6. & l. vnic. C. de inof. doti. & l. præcipimus in fi. C. ap. pel. Glo. in c. fin. de pe. dist. 1. in. C. de de constit.

de d. ab. 2. 6.

¶ Tūc enim scilicet lura sic ab ecclesiis fia. quod in reb⁹ fidei hæresis est. Arg. 2. q. 1. Ha. C. est lides.

Tom. 1. lib. 2. art. 2. cap. 23.

*Sub qua pena
conformi patrū
sententiæ adhuc
in concilio non
determinata.

*Lib. I. cap. 3.
Augustinus.

*In fundamen-
tis fidei nequas
quæ variant san-
cti patres.

secundam sub ista, diffinitionibus, & consuetudinibus
ecclesiæ catholicæ, iuxta illum articulum in symbolo.
Credo vnam sanctam ecclesiam catholicam, & Apo-
stolicam: post istas habent Christiani credere, non qui-
dem sub pœna perfidiæ, sed proteruitæ vel crassæ con-
tumaciæ, studiosis viris, & amatoribus veritatis.

CAP. VIII.

Augustinus in huiusmodi plurimum placet, qui ad-
uersus Iulianum Pelagianum quædam verba Ioannis
Constantinopol. pro se adducentem dixit. Itane ista
verba sancti Ioannis Episcopi audes tanquam contra-
ria tot, taliumque sententijs collegarum eius opponere:
eumq; ab illorum concordissima societate seiungere,
& eis aduersarium constituere? Absit: absit hoc malum
de tanto viro credere, aut dicere. Absit inquam, vt Cō-
stantinopolitanus Ioanes de baptisate paruulorum,
eorumque paterni chirographi liberatione per Chri-
stum facta, tot ac tantis coepiscopis suis, maximeque
Romano Innocentio, Carthaginensi Cypriano, Ca-
padoci Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario,
Mediolanensi resistat Ambrosio. Alia sunt in quibus
inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regu-
læ catholicæ defensores salua fidei compage non conso-
nant: & alius alio de vna re melius aliquid dicit, & ve-
rius. Hoc autem vnde nunc agimus, ad ipsa fidei perti-
net fundamenta. Ecce q̄ Augustinus sanctos patres re-
gulæ catholicæ optimos defensores vocat: nec patitur,
q̄ quispiam in rebus fidei eos a veritate deuiasse dicat.
Neque solum sanctis patribus simul sumptis hunc ho-
norem defert; imo etiam vni soli dummodo cognitus,

probatumque fuerit: unde idem pro eodem contra eundem Iulianum Pelagianum dixit. Audistis omnes vno corde, vno ore, vna fide id ipsum dicere, & hanc esse catholicam fidem, non dissonante contestatione firmatam. An tibi parua in vno Gregorio Orientalium videtur authoritas? Est quidem tanta, vt neq; ille hoc nisi ex fide Christiana omnibus notissima diceret; nec illi eum tam clarum haberent, atq; venerandum, nisi hæc ab illo dicta ex regula notissimæ veritatis agnoscerent. Thomas Vualdenis in doctrinali fidei antiquæ de hoc bene dixit. Timenda est ergo in talibus authoritas, & clara fama dicentis: sed magis timendus est talium virorum vnus, & firmus consensus: quia si is causa fidei est, causa resistentis est perfidia. Et quid alios memoro? Paulus sufficit, qui vtique patres obaudiendos dixit, quando perambulans Syriam, & Ciliciam confirmans Ecclesias præcipiebat custodire præcepta Apostolorum, & seniorum. Seniores enim huiusmodi patres ecclesiarum sunt: qui & alibi maiores natu ecclesiæ appellantur: quibus Miletis accersitis Paulus ipse sub his verbis alloquitur. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

CAP. IX.

Quia semper cupio vestigia sanctorum patrum tenere, nunquam grauior eorum dicta referre: ipsos ergo iterum, atque iterum audiamus. Augustinus ad idem aduersus Iulianum Pelagianum patres audiendos fore indicans, dixit. Ad curam nostram existimo pertinere, non solum scripturas sanctas canonicas aduersus

* Augustinus,
lib. 1. cap. 6.

* Tom. 1. lib. 2. c. 24.
art. 2. c. 24.

* AA. 15.

* AA. 20.

* Augustinus,
lib. 4. cap. 1.

eos testes adhibere, quod iam satis fecimus: verum etiā de sanctorum literis, qui ante nos celeberrima fama, & ingenti gloria tractauerunt, aliqua documenta proferre. Idem pro eodem ad Dioscorū. Omnium enim hæreticorum quasi regula est ista temeritas, contra ecclesiam pugnare: sed ille fidei clementissimus Imperator, & per conuentus celeberrimos populorum, atque gentium, sedesque ipsas populorum arte authoritatis munuit ecclesiam, & per pauciores pie doctos, & vere spirituales viros copiosissimis apparatus etiam inuictissimæ rationis armauit. Hæc Augustinus. Hieronymus ad idem super Hieremiam circa illud. State super vias, & videte: inquit. Standum est in prophetis, & diligentissime contemplandum, & interrogandum de seuitis antiquis, siue sempiternis, quæ multorum sanctorum sunt tritæ vestigijs, quæ sit via bona in euāgelio, & ambulandum in ea. Ecce quod sanctos patres vias antiquas prophetarum, sempiternasque triuisse dicit: ob id quod consequenter eos imitandoste statur. Cyrillus ad idem ad Nestorium ait. Non sufficit tuæ religioni solummodo symbolum fidei confiteri: quod expostum est per idem tēpus sancti spiritus largitate a venerando, & magno concilio apud Niceam congregato. Hoc enim nec intellexisti, nec recte interpretatus es: quin imo peruerse licet sono vocis eadem verba protuleris, sed consequens est & iureiurando fateri te, quod anathematizes quidem tua prophana, & polluta dogmata: sentias autem, & doceas, quæ nos vniuersi per Orientem, seu Occidētem Episcopi, & magistri, præfulesque populorum credimus, & docemus. Hæc Cyrillus. Calliodorus ad idē ait. Quapropter dilectissi-

Augustinus Epis
lib. 17.

Idem in libro de
vitijs & virtutibus

* Hieronymus
lib. 2.

• Cyrillus Episto
la synodica Ephe
sini concilii.

Idem in libro de
vitijs & virtutibus

Lib. Diuinarum in
stitutionum.
Calliodorus.

mi fratres indubitanter ascendamus ad diuinam scri-
pturam. Primum per expositiones probabiles pa-
trum, velut per quandam scalam visionis Iacob: vt eo-
rum sensibus prouecti ad cognitionem domini effica-
citer peruenire mereamur. Idem pro eodem. Quod
dictum rationabiliter in tractatibus probatissimis in-
uenitur, hoc proculdubio credamus esse diuinum. Si
quid dissonum, aut discordans patrum regulis conti-
gerit inueniri, vitandum esse. Origo enim sæuissimi
erroris est, inspectis auctoribus amare totum, & sine
iudicio defendere velle quod inuenis. Scriptum est
enim. Omnia probate: quod bonum est tenete: sed vt
in summa quæ sunt dicenda complectar. Cuncta quæ
antiqui expositores probabiliter dixerunt sollicita mē-
te tenenda sunt. Hæc ille. At quæ patres probabilius
dicere potuerunt, quàm ea quæ omnes quasi per v-
num tanquam a manifesta veritate victi conformiter
diffinierunt? Teneamus ergo vestigia patrum sancto-
rum, sentiamus quæ conformiter senserunt, imitemur
eos patres nostros, sicut illi patres suos vsq; ad Apосто-
los patres suos, & nostros imitati sunt.

CAP. X.

Concludamus vltimo aduersus quẽuis hæreticum,
etiam istum nouissimum Lutherũ solas diuinas scrip-
turas appellãtem, nec approbatos viros in eis interpre-
tandis audientem, imo omnes excludentem, & tantum
sibi credi volentem: dicamusque illi, quod olim Augu-
stinus Manichæo talia garrienti constanter dixit. Co-
hibe tandẽ pertinaciã, & nescio quã indomitã propa-

aliqui scripsit
et c.

Cassiodorus ibi
cap. 25.

aliqui scripsit
et c.

aliqui scripsit
et c.

aliqui scripsit
et c.

• Multa & pul-
chra dicta patris
ad hæc veritatẽ.

Augustinus Ma-
nichæo.

gandi nominis arrogantiam: & mone potius, vt huius multitudinis primates quæram diligentissime & laboriosissime, vt ab his potius de ijs literis aliquid addiscam: qui si non essent, discendum omnino esse nescirem. Tu vero in latebras tuas redi, ne quicquam insidiare sub nomine veritatis, quam conaris eis adimere. Dicamus iterum aduersus eundem, quod & Augustinus aduersus Iulianum Pelagianum catholicos patres, & viros doctos, præclarosque contemnentem dixit. De reliquis fatue, non habes omnino quid dicas. Nunquid Irenæus, & Cyprianus, & Retitius, & Olympius, Hilarius, Gregorius, Basilius, & Ambrosius, & Ioannes de plebeia sorte sellulariorum, sicut Tulliane iocaris in nostram inuidiam concitati sunt? Nunquid milites? Nunquid scholastici auditoriales? Nunquid nautæ, tabernarij, cetarij, coqui, lanij? Nunquid adolescentes ex monachis dissoluti? nunquid postremo de qualicunque clericorum turba? Isti sunt quos urbana exagitas dicacitate, vel potius vanitate contemnis: quia non possunt secundum cathedras Aristotelis de dogmatibus iudicare: quasi tu, qui maxime quereris examen vobis, & episcopale iudicium denegari, Peripateticorum possis inuenire consilium, nisi de subiecto, & ijs quæ sunt in subiecto contra originale peccatum dialectica sententia proferatur. Isti sunt Episcopi graues, docti, sancti, veritatis acerrimi defensores aduersus garrulas vanitates. In quorum ratione, eruditione, libertate, quæ tria bono iudici tribuisti, non potes inuenire quem spernas. Si Episcopalis synodus ex toto orbe congregaretur,

• Augustinus contra Iulianum lib. 2. in fine.

• Iulianus contra Episcopos lib. 2. in fine.

• Iulianus contra Episcopos lib. 2. in fine.

mirū si tales possent illic facile tot se dare: quia nec isti vno tempore fuerunt: sed fideles, & multis excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diuersas ætate temporum, locorumq; distantias, sicut ei placet atq; expedire iudicat, ipse dispensat. Hos itaque de alijs, atque alijs temporibus, atque regionibus, ab oriente, & occidente congregatos video, non in locum, quo nauigare coguntur homines: sed in librum, qui nauigare possit ad homines. Quanto tibi essent isti iudices optabiliores, si teneres catholicam fidem: tanto tibi sunt terribiliores, quia oppugnas catholicam fidem: quam in lacte suxerunt, quam in cælo sumpserunt: cuius lac, & cibum paruis, magnisque ministrauerunt, quam contra inimicos etiam vos tunc nondum natos, vnde nunc reuelamini, apertissime, & fortissime defenderunt. Talibus post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, pastoribus, nutritoribus creuit: ideo prophanas voces vestrae nouitatis expauit: & tanquam caput colubri calcauit, obtriuuit, abiecit. Ijs ergo eloquijs, & tanta authoritate sanctorum profecto, aut sanaberis Dei misericordia donate (quod quantum optem videt qui id faciat) aut si, quod abominor, in eadem, quæ tibi videtur sapientia, & est magna stultitia, perduraueris: non tu iudices quæsiturus es, vbi causam tuam purges sic, vt tot sanctos doctores, atque memorabiles catholice veritatis accuses Hirenem, Cyprianum, Retitium, Olympium, Hilarium, Gregorium, Basilium, Ambrosium, Ioannē, Innocentium, Hieronymum, cæterosque socios, & participes eorum. Insuper vniuersam Christi Ecclesiam, cui diuinæ familiæ dominica cibaria fideliter ministran-

* Existimanda plurimum conformis sententia patrum diuersis temporibus & locis conformiter scribentium.

* Optaret quis se suos patres habere iudices, si optaret tenere veram fidem.

* Ecclesia Dei post apostolos sanctis patribus plantatoribus, rigatoribus & c. creuit.

* Patres diuinæ familiæ dominica cibaria fideliter ministrantes ingenti domino gloria claruerunt.

tes ingenti domino gloria claruerunt. Hæc Augustinus. Quid amplius nos dicere vnquam valemus?

CAP. XI.

MULTA ergo sunt in Christiana religione principia, quibus qui fideles sunt, sua probent: multa inquam sunt, & vnum: multa, & vt multa, non vnum, vnum, & vt vnum, non multa. Quia vnum quasi formale, quo probatur, idest authoritas diuina: a quo primo, & ad quam vltimo omnis probatio Christiana refertur: multa vero quasi materialia, quæ probant, idest illa omnia, in quibus diuina authoritas est, miraculum verum, scriptura sacra, vniuersalis Ecclesia in se, vniuersale concilium ipsam representans, generalis consuetudo totius Ecclesiæ, maxime antiquissima, & conformis sanctorum patrum sententia. Hæc enim omnia sunt quæ probant: sed authoritas diuina est, qua ista probant, sicut ignis, ferrum, lignum, multa que alia calida sunt, quæ calefaciunt: sed calor est, quo ipsa calefaciunt. Et quemadmodum omnia ista sic resoluiamus, vt ea dicamus non nisi per calorem formaliter & actualiter calefacere: ita & illa quoque distinguimus, vt ea non nisi per authoritatem diuinam, quæ religionis Christianæ sunt, dicamus probare. Nanque sicut lignum, ferrum, lapis, & aqua non calefaciunt, quia tales res sunt: sed quia calorem habent: imo sicut nec ignis ipse actualiter, & formaliter calefacit, quia talis naturæ aut essentiæ sit: sed quia calore actuatur, informaturque: ita nec miraculum, nec scriptura, nec Ecclesia, nec concilium, nec consuetudo, nec patrum sententia de fide quicquæ probant, vt tales res sunt: sed quia diuinam authorita-

Epilogus quo ostenditur / multa esse apud Christianos principia quæ si materialia, quæ probant ea / quæ religionis sunt id vnum tantum quæ si formale / quo probatur: id quod fit vltima resolutio.

Epilogus Del post apostolica...

Lignum calidum ferrum / lapis / aut aqua non calefaciunt: quia talis naturæ sunt: sed quia calorem habent.

Epilogus...

tem habent. Vnde & magis, aut minus ad credendum arctant, secundum quod magis, aut minus diuinam auctoritatem participant: miraculum sub poena perfidia, & incredulitatis inexcusabilis: scriptura, Ecclesia, & concilium sub poena haeresis: consuetudo, & conformis patrum sententia sub poena scandalii, temeritatis, ac erroris grauissimi. Non ergo dicimus ista omnia inter se aequalis auctoritatis esse, aequalem gradum certitudinis quoad nos habere, aut aequaliter probare: quia non omnia aequaliter diuinam auctoritatem sortiuntur: tamen hoc vnum constanter affirmamus, cuncta ea cunctos nos ad credendum obligare, vt ample monstratum est. Cæterum quotiens diximus ista nostra principia sufficientissime monstrare quicquid aut omnia, aut singula, aut aliqua, aut aliquod eorum probant. Noluimus hæc dicere, quasi ipsa in nobis etiã inuitis, nolentibusq; assensum suæ conclusionis aggenerent. Hoc enim non stat, tum quia opus Dei est, vt credamus in eum, quem misit ille: opus inquam, & donum, sicut & saluator noster, & Paulus Apostolus eius docuerunt. Opus inquam, & donum nequaquam nolentibus datum: quia teste Augustino cætera potest homo nolens: credere autem, non nisi volens. Tum etiam quia alias illa omnes cogerent, & sic illa, & illis omnes crederent: quod secus est. Quæres, quid ergo faciunt, aut quomodo probant? Respondeo. Primum disponunt hominem, seu ipsum ad dispositionem optime ducunt: quia iustissimum est, & rationi consonum, imo & in naturali lumine notū, vt per hæc quis ad Deum se conuertat, ab ipsoque illuminari cum

* Miraculo um opus / scriptura / ecclesia / concilium / cōsuetudo / & conformis sententia patrum non probat in religione Christiana: quia tales res aut talis naturæ sūt sed quia diuinā auctoritatē habent. Vnde nos catholici nostras probationes res soluentes in vltima resolutione materiale a formali / seu quasi distinguētes ad diuinam auctoritatem venimus.

hinc magis se
...
* De hoc diximus
supra art. circa
probationē miraculorum.

Liber Tertius vnũ tan

TVM ARTICVLVM CONTI-

nens. In quo De sola traditione Ecclesiastica, siue scripturis, siue moribus custodita tractatur.

De ea maxime, quæ per successiones Episcoporum, & propagationes Ecclesiarum, mediis uniuersalibus Conciliis, aut usu totius populi Dei ad nos usq; peruenit.

Proœmium.

VIA SUPERIORI libro satis superq; monstrauius, nō vnum, sed plura esse apud Christianos probatiua principia, quæ ea, quæ religionis sūt probent, videlicet, Miraculum verũ, Diuinam scripturam, Totam ecclesiã in se, Vniuersale concilium ipsam repræsents, Consuetudinem generalem maxime antiquissimã, ac Sententiã conformẽ patrum: manifestum est, eos intoilerabiliter errasse, errareque hodie, qui pro huiusmodi pbandis solam scripturam sacrã iudicem habere volunt. Errant quidem ij tales, tum quia cum Diuina ipsa scriptura, quam veracissimam confitentur, ac iudicem petunt, etiam alios a se constituat iudices veraces, vt ostensum est: sibi repugnat qui scripturã petit iudicẽ, & solam scripturam audire vult: tum quia voces non sãctorum, sed hereticorũ in hac sua petitione assumunt, quibus contra dei ecclesiam, contra præconia prophe-

* Qui scripturã petit iudicẽ / & solã scripturã adire vult: sibi ipse si repugnat.

*Vox hæretico-
rum omnium.

*Vox Christiano-
rum omnium
fidelium alia.

*In voce hæreti-
corum loquitur
hæretici.

*Novit & Ori-
genes Homel. 7.
in Ezechielem.
*Novit Augusti-
nus ad Dioscoru.

*In voce fidelis
loquitur.

tarum, contra tubā Apostolorum, aliorumque patrum
oggāniūt miseri. Vox hæreticorum dicit. Sola scriptu-
ra est iudex. Vox autem Christianorum intonat. Scrip-
tura quidem, sed non sola scriptura; imo & ecclesia, siue
etiam ecclesiastica traditio est verissimus iudex. Paulus
nāq; pro utroq; clamavit, & pro scriptura, & pro eccle-
sia: pro scriptura enim. Omnis scriptura diuinitus in-
spirata utilis est, & c. & iterū. Tenete traditiones, quas
didicistis, siue per sermonem, siue per epistolā nostrā:
pro ecclesia vero. Ipsam columnā & firmamentū veri-
tatis appellavit. Vox illa hæreticorum est: quia ipsā om-
nes hæretici quotquot a tempore nascentis ecclesie fue-
runt, habuere, Arrius, Sabellius, Nestorius, Appelles,
Eluidius, Manes, Donatus, Pelagius, Iulianus, alijque
plures, qui ex eadem hæreticali progenie venerunt.
Novit hoc Hilarius ex præcipuis patribus, sanctissimis
doctissimis, & antiquissimis vnus: quando ad Constā-
tium imperatorem dixit. Memento tamen neminem
hæreticorum esse, qui nunc non secundum scripturas
prædicare ea, quibus blasphematur, mentiatur. Hinc enī
Marcellius verbum Dei cum legit, nescit: hinc Photi-
nus hominē Iesum Christum cum loquitur, ignorat:
hinc & Sabellius dū quod, Ego & pater vnum sumus,
non intelligit: sine deo patre, & sine deo filio est: hinc &
Mōtanus per insanas foeminas suas paracletum alium
defendit: hinc & Manichæus, & Marcion legem odit:
quia litera occidit, & mundi princeps diabolus est.
Vox vero ista Christianorum est: quia in ea cuncti
patres, quos sanctos, doctos, ac miraculis diuinis appro-
batos scimus, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus,
Gregorius, Hirenæus, Cyprianus, Hilarius, Cyrillus,

Athanasius, Basilus, Damascenus, Anselmus, alique innumeri loquuti sunt tanquam in voce propria filiorum Dei. Nouit & hoc Chrysostomus vbique terrarum fama, sanctitate, eruditioneque notissimus, dum super Apostolum cuique fidelium Christi loquens inquit. Traditionem quoque ecclesie fide dignam putamus: traditio est, nihil queras amplius. Quia inquam supra monstratum est, non vnum, sed plura esse Christianorum principia probatiua quasi materialia, hoc est quae in virtute diuinae authoritatis, quam habent, probant: iam nunc determinandum superest, quodnam illorum magis homo Christianus quærere, expectare, & vt in plurimum petere debeat. Nam quum de hac re possit quispiam etiam doctus, ac pius ambigere: vtile, imo & quodammodo necessarium duximus, eam in hoc secundo libro quantum dominus donauerit, proponere, exponere, monstrareque. Quatenus vel sic quantum possumus omnibus propter Christum seruiamus, propter quem omnibus debitores sumus. Erit ergo tota sequens inquisitio de eo principio, quod pro extinguendis dubijs in Christiana religione subortis vt communiter appellandum est, iudex verissimus, certissimus, ac facilimus & clarus.

ARTICULUS VNICUS.

ECCLESIASTICA traditio pro rebus religionis fidei scilicet, & morum terminandis inter omnes quos superiori libro monstrauimus audiendos, petenda est iudex: non quasi verior, certior, aut firmior omnibus

similiter etiam
manente quod

quodammodo
quodammodo

* 2. Thef. 2.
* Nouerunt etiam
Athanasius/ Hie
ronymus/ ibidē.

* Quod illorum
principiorum emi
nenti sit vt in pluri
mum petendum
velut semper ma
nifestum dixerit
dum nunc est.

* Quod ecclesia
stica traditio pes
tenda est pro aliis
in pluribus dubijs
extinguendis.

alijs, quum & quidam aliorum diuinam authoritatem modo quodam eminenti, & particularissimo habeant, qua non est possibilis maior; sed quasi clarior, manifestiorque in sensu in quo fit.

CAP. PRIM.

Manifesta ratio ex diuinis scripturis sumpta primū omnium hunc verissimū articulum monstrat: nanque Per fidem ambulamus, quandiu hic peregrinamur a domino: quā inconcussam omnino, & absq; hæsitatione tenere, ac sine eo q̄ Deū optimū tētemus, viuere, periculaq; omnia graua siue animæ, siue etiam corporis, quantū possumus, fugere præcipimur: quorum omnium deus, Apostolique eius optimi testes sunt. Saluator dixit. Quid timidi estis modicæ fidei? iterum. Modicę fidei quare dubitasti? iterum. Generatio incredula quousq; patiar vos? Paulus inquit, sine fide impossibile est placere deo: iterum. Oportet accedētem credere: iterum. Per fidē ambulamus. Iacobus quoq; ait. Si quis indiget sapiētia, postulet a deo: oret autem in fide nihil hæsitans: iterū Deus dixit. Non tentabis dominum Deum tuū: alibi etiam dicitur. Qui diligit periculum, peribit in illo. At istis omnibus positis, quęso, quid inde sequitur, nisi qđ in articulo diximus: fore scilicet ecclesiasticam traditionem vt in plurimū magis a Christiano homine pro extinguendis subortis dubijs petendam? Audacter, sed vere dico: nihil conuenientius ex illis præmissis deducitur, imo nec deduci potest. Monstratur hoc: probat quidem miraculum: sed illud cōtinuo petere nō debemus: ne nobis dici audiamus. Nisi signa, & prodigia videritis: non creditis; aut Quid me tentatis hypocrite? quia

* i. Corint. 5.
 * Iacob. 1.
 * Deut. 6.
 * Ecclesiast. 3.
 * Math. 16.
 & 17.
 * Math. 14. & 17.
 * Hebr. 11.
 * Iacob. 1.
 * Deut. 6.
 * Ecclesiastica traditio quia magis nota, potius petenda.
 * Miraculum nō est experendum quotiens subortitur.
 * Ioan. 4.
 Math. 23.

scriptum est. Non tentabis dominū deum tuum: probat diuina scriptura: sed illa nonnulla intellectu difficilia continet, quæ indocti, & instabiles, Petro teste deprauāt: multa etiā in illa, sicut Paulus dicit, obscurant, ne mysteria veritatis percipiant obscœni ac peruersi: multa quoq; ab Apostolis ad nos non scriptis, sed moribus venerunt: quæ & scripturis nullatenus probari queunt solo verbo tradita: probat tota ecclesia in se, sed illa conueniri nunc ad vnum locum non valet per totum orbem diffusa: probat consuetudo, sed non est semper manifestum, quomodo illa inducta fuerit: si vt præcipiens, consulens, aut permittens: quo tempore, a qua persona inducta, aut qua mente admissa: nec ipsa consuetudo sese quoad hæc omnia declarare potest: probat conformis patrum sententia: verum & illa etiam fortassis apud aliquos nonnullos sensus habebit, quibus ad istam, vel illam partem trahatur: item quia quum patres, vt singuli quilibet seorsum scribendo, non vt omnes ecclesiam constituendo, ipsam ædiderint: nequaquam tantæ authoritatis erit, quantam ad purissimam fidem requiri nouimus. Quid ergo? Vtique ecclesiastica traditio in vniuersali concilio edita, determinataue, siue exposita, & approbata petenda est iudex: quia illud diuinam authoritatem habet omnino, vt est ostensum: congregari facile potest quotiens opus fuerit: audit loquentes, & loquitur audientibus: determinat, suasque determinationes interpretatur, nec patitur ambiguum aliquid in suis rebus esse.

*Deut.

*Diuina scriptura nonnulla continet intellectu difficilia / quæ indocti & instabiles deprauant. 2. Pet. 3. ob non semper petendâ: & quia apostoli multa solo verbo tradiderunt. + Tota ecclesia vniuersalis in se nō potest in vnū locum conuenire / quare necessitas finire vbi tota.

*Patrum sententia quoq; multos sensus recipere potest: nec est ita fortis / antequam sit ab ecclesia approbata.

*Cōsuetudo potuit multis modis induci.

Art. 4. per totū
*Vniuersale conciliū attente audit / & expresse loquitur: ob id adendum.

* Quotquot ad
apostolus fuerit
patres per sac-
cessionem tempo-
ram ad vniuersa
sua ecclesia cu-
currerunt.

* Math. 23.

* Paulus primus
p[ro] se etiam Ro-
m[an]i venit sua cō-
municare cū fra-
tribus.

* Galat. 2.

* 1. Corint. in

* Petrus quoque
ad conciliū cur-
rit cū aliis deter-
minare de legali-
bus actibus.

* 1. Thes. 2.

* Act. 15.

Ad istam eandem veritatem sunt quotquot præces-
serunt patres a Christo domino vsq; ad nos, Apostoli,
Apostolorum successores, ac apostolici viri, qui succes-
su temporis in ecclesia fuere, quasi dominicæ vineæ di-
uersarum horarum verissimi cultores, operarij q; pri-
mo mane, hora tertia, hora sexta, & vndecima condu-
cti: a quorum tramite nos deuiare non possumus, si cū
illis in sero mortis, aut mundi diurnum denarium acci-
pere volumus. Paulus hoc docuit primus quasi primo
mane ad ecclesiam, tanquam ad vineam domini voca-
tus: qui quū viros, ac mulieres doceret, illos vt non ora-
rent, nec prophetarent velato, sed discooperto capite:
illas vero, vt non nisi eo velato eadem facerent: contra
quosdam rebelles, ac contentiosos; qui hæc minime
obseruanda dixissent, consuetudinem ecclesiæ obiecit,
dicens. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos ta-
lem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei.
Potuit quidem Apostolus aliunde ad idem scripturam
quærere, aut etiam addere, & æditam allegare: noluit ta-
men id facere, sed nudam consuetudinem ecclesiæ ad-
ducere, quatenus nos in similibus similia facere, & con-
tra cōtentiosos ad ecclesiasticas traditiones currere do-
ceret. Idem pro eodem. State fratres, & tenete traditio-
nes, quas didicistis, siue per sermonem, siue per episto-
lam nostram: ecce sine discrimine traditiones commē-
dat, siue scriptas, siue tantum moribus commendatas:
quod non secus alios Apostolos præcepisse nouimus:
quorum certe sunt, quæ ecclesiæ de fide tradit. Lucas
de Paulo pro eodem dixit. Perambulabat autem Sy-
riam, & Ciliciam, confirmans ecclesias, præcipiens cu-
stodire præcepta Apostolorum, & seniorum. Videant

qui voluerint, si non ad Ecclesiasticas traditiones illa
 praecepta quae Paulus custodiri praecipiebat, Aposto-
 lorum, seu seniorum pertineant? Irenaeus ille Chri-
 sti gloriosus martyr Apostolis vicinus, Lugdunens. Ar-
 chiepiscopus, beati Polycarpi Ioannis euangelistae di-
 scipuli auditor refert, maiores nostros obseruantias,
 traditiones Apostolicas, secundum quas instituerunt
 Ecclesias, sedulo perquirentes scriptis, verbis, & ge-
 stis, posteris commendasse. Idem pro eodem aduer-
 sus Valentinum, caeterosque sui temporis haereticos pu-
 gnans, ait. Traditionem Apostolorum toto orbe ma-
 nifestam in omni Ecclesia adest perspicere omnibus,
 qui vera audire voluerint: eam videlicet, quam primi-
 tiua illa Ecclesia ab Apostolis acceptam per successio-
 nem continuam patrum, & Episcoporum transmisit
 ad nos. Sed quoniam per omnes Ecclesias discurrere
 prolixum fuerat, & infiniti operis: ex omnibus maxi-
 me antiquissimam, ac omnibus cognitam, Romae a
 gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo funda-
 tam eligens, eius fidem, traditionemque, quam habet
 ab ipsis annunciatam, & per successiones episcoporum
 ad nos peruenientem indicantes, confundimus omnes
 eos, qui quoquo pacto, vel per sui placentiam, vel vanam
 gloriam, vel caecitatem, & malam sententiam, fidem, praeter-
 quam oportet, colligunt. Haec ille. Quaeso iste pater do-
 ctus, sanctus, Christi que martyr gloriosus, quid clarius
 dicere potuit, quo hunc nostrum, imo suum potius articulum
 firmaret? Idem pro eodem. Polycarpus qui non solum ab
 apostolis eruditus est, neque solum conversatus est cum ijs,
 qui dominum viderant: sed ab ipsis apostolis ordinatus
 Smyrnesorum episcopus, quem nos quoque in prima nostra

at Irenaeus lib. 1.
 contra haereticos

Eusebius refere
 lib. 3. Ecclesiast.
 cap. 11.

Prædicatio apos-
 tolica per traditi-
 onem ecclesiae
 conservatur.

¶ Irenaeus idem
 & ad idem.

veritate vidimus: infra. Docebat semper ea, quæ ab Apo-
 stolis ipse didicerat; & hæc ecclesiæ tradebat, quæ so-
 la verba dicenda sunt: sequitur. Qui etiam sub Anice-
 to Romam perrexit, & multos ex supradictis hæreticis
 ad ecclesiam Dei conuertit, hanc solum prædicans
 tenendam esse veritatem, quam ipse sciret se ab Apo-
 stolis suscepisse, quam & tradebat ecclesiæ. Hæc ille,
 Pantheus Stoicæ sectæ, quondam philosophus tantæ
 prudentiæ, & eruditionis, tam in scripturis, quam in
 seculari literatura fuit, ut in Indiam quoque a legatis
 gentis ipsius rogatus a Demetrio episcopo mittere-
 tur: tempore Marci euangelistæ Apostolorumque do-
 mini scholæ ecclesiasticæ doctoris officio præfuit,
 vir in omni eruditione nobilissimus, in ecclesia Ale-
 xandrina primus post Apostolos: discipulum, ac suc-
 cessorem habuit Clementem: cuius Clementis Orige-
 nes discipulus, successorque in inquisitionibus suis de
 principiis Christianæ vitæ inquit. Sicut multis apud
 Græcos & barbaros pollicentibus veritatem dissi-
 uimus apud omnes eam quærere, qui eam falsis opi-
 nionibus asserebant, postquam credimus filium Dei
 esse Christum, & ab ipso nobis hanc discendam esse
 persuasimus: ita cum multi sint, qui se putant scire, quæ
 Christi sunt, & nonnulli eorum diuersa a prioribus
 sentiant, seruetur vero ecclesiastica prædicatio per
 successionis ordinem ab Apostolis tradita, & usque
 ad præsens in ecclesijs permanens: illa sola credenda
 est veritas, quæ in nullo ab ecclesiastica traditione dis-
 cordat. Idem pro eodem. Ex traditione didici de qua-
 tuor euangelijs, quod hæc sola absque vlla contradi-
 ctione suscipi debeant in omnibus, quæ sub cælo sunt,

Hieronymus
 refert in De vi-
 ris illustribus, c.
 6.

Eusebius lib. 7.
 Eccles. histor. c.

10.

Idem ibi lib. 6. c.

1.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Idem pro eodem

multa dixit Ho-

melius super Nu-

meris.

Antiquus Oris-

genes multa ad

idem.

Tomo. i. Comen-
 tatorum in Math.
 esse Eusebio Ec-
 cles. hist. lib. 6.

(Ecclesiam dico Christi, suo sanguine iam mundam) vestigijs priorum patrum adhaerentes hanc eandem sententiam prorsus obseruarunt. Augustinus nanque praeterquam quod in multis alijs locis sub grauissimis sententijs, & verbis manifestis hanc veritatem docuit continuo, tamen ad idem contra epistolam fundamenti inquit. Ego euangelium non crederem, nisi Ecclesiae authoritas me moueret. Quaesio, qui haec dixit, traditionem Ecclesiasticam quanti fecit? Idem pro eodem ad Casulanum presbyterum. In his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et sicut prauaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. Si ergo res Ecclesiae, & statuta maiorum velut diuinae leges obseruanda praedicantur: proculdubio quum Ecclesia nobis loquatur, seq; optime interprete, sitq; res quaedam audiens, & loquens: & diuina scriptura, teste Petro, nonnulla contineat intellectu difficilia, quae indocti, & instabiles deprauant: pro dubijs resoluendis, nobis potius ad Ecclesiam adeundum est. Idem pro eodem contra Faustum. Distincta est a posteriorum libris excellentia canonicae authoritatis veteris, & noui testamenti: quae Apostolorum confirmata temporibus, per successiones Episcoporum, & propagationes ecclesiarum, tanquam in sede quadam sublimiter constituta: cui seruiat omnis fidelis, & pius intellectus. Idem ibi pro eodem. Nostrorum porro librorum authoritas tot gentium consensione per successiones Apostolorum, Episcoporum, conciliorumq; roborata vobis aduersa est. Ecce quod ubiq; traditiones Ecclesiae per successiones patrum habitas

* Anno domini
360. natus.
Augustinus.
In epistol. funda
menti.

Dist. sic. in his.

* Ecclesia res vi
ua est videns, au
diens, & loquens.

1. Pet. 3.

* Augustinus.
lib. 11. cap. 5.

* Augustinus.
lib. 13. cap. 5.

commendat. Idem pro eodē aduersus Faustum. Quid
 ages? quo te vertes? quam libri a te prolati originem?
 quam vetustatem? quam seriem successionis testē cita-
 bis? nam si hæc facere conaberis, nihil valebis: & vi-
 des in hac re quid Ecclesię catholicę valeat authoritas,
 quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsq;
 ad hodiernum diem succedentium sibi met episcoporum
 serie, & tot populorum cōsensione firmatur. Idem pro
 eodem muniens se in baptismo paruulorum contra Pe-
 lagianos ait. Vbi ponis paruulos baptizatos? profecto
 in numero credentium. Nam ideo ex consuetudine Ec-
 clesię antiqua canonica fundatissima paruuli baptiza-
 ti fideles vocantur. Idem pro eodem tractans omni ac-
 ceptione dignum. Hoc Ecclesia semper habuit, sem-
 per tenuit, hoc a maiorum fide percepit, hoc vsq; in fi-
 nem perseueranter custodit. Idem ad idem. Iam supe-
 rius disputauimus, credit in altero, qui peccauit in alte-
 rum: credit & valet, & inter baptizatos computatur:
 hoc habet authoritas matris Ecclesię: hoc fundatissime
 veritatis obtinet canon: contra hoc robur, contra hunc
 inexpugnabilem murum quisquis arietat, ipse con-
 fringitur. Idem pro eodem contra Manichæos dixit.
 Palam est, quòd in re dubia ad fidem valeat autori-
 tas Ecclesię catholicę, quæ ab ipsis fundatissimis sedi-
 bus Apostolorum vsque ad hodiernum diem succedē-
 tium sibi met episcoporum serie, & tot populorum con-
 sensione firmatur. Hæc Augustinus. Hieronymus ad
 idē sup. Apostolū circa illud. Si quis autē videtur cōten-
 tiosus esse, inq̄t. Præuenit illos, ne quis diceret: vbi scri-
 ptū est? vel alijs argumētis huic resisteret rationi. Quo-
 modo præuenit? Nos talē cōsuetudinē inquiring nō ha-

* Augustinus,

solimoh onna
 2012, 027
 2012, 027
 2012, 027
 2012, 027
 2012, 027

* Augustinus.
 Prima parte ser-
 monum serm. 54
 De baptismo par-
 uulorum.

* Augustinus
 serm. 75.

* Augustinus.
 Sermon, quo prius
 prima parte post
 medium.

* Augustinus.
 lib. 2.

* In re dubia ad
 fidem valet aus-
 thoritas Eccles-
 iæ.

* I. Corint. 14.
 Hieronymus.

bemus, neq; ecclesia dei, siue contendendi, siue talia faciendi: quando igitur secundum Hieronymū Paulus sese muniens aduersus contradicentes cōsuetudinem ecclesiæ obiecerit, manifestum est, secundum ecclesiasticam traditionē vim roburq; habere probandi veritates, ac compescendi rebelles. Idem pro eodem ad Lucinium ait. Ego illud te breuiter admonendum puto, traditiones ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiant) ita obseruandas, vt a maioribus traditæ sunt. Chrysostomus ad idem super Apostolum circa illud. Itaque fratres stete, & tenete traditiones inquit. Traditionem quoque ecclesiæ fide dignam putamus. Traditio est: nihil quæras amplius. Athanasius, seu (vt alij volunt) Vulgarius iuxta eundem locum Pauli pro eodem ait. Itaque & ecclesiæ traditionem dignā existimemus cui præstanda sit fides: vt siquid ab ea sit traditum, nihil vltra perquiras. Cyprianus ad idem. Ipse summus sacerdos sui est sacramenti institutor, & actor: in ceteris homines spiritum sanctum habuere doctorem: & sicut par est, spiritui sancto, & Christo diuinitas: ita in suis institutis æqua est authoritas, & potestas. Hilarius in De trinitate de fide a maioribus accepta loquēs inquit. Ab his ergo, quæ teneo, doctus sum: his immedicabiliter imbutus sum: & ignosce omnipotens deus, quia in his nec emēdari possum, sed commorari possū. Hęc ille.

CAP. III.

Deinde alij patres posteriores his sanctissimi etiam ac doctissimi, qui in ecclesia fuerūt, quasi sexta hora ad vineā dñi veniētes, hanc eandē veritatem obseruarūt docueruntque, Gregorius, Leo, Anacletus, Iulius, Innocentius, Bernardus, Thomas, Ioannes Gerson,

* Hieronymus, Tomo primo.

* 2. Thef. 2. Chrysostomus.

* Athanasius ibi.

* Cyprianus in serm. de ablutione pedum.

* Lib. 6. Hilarius.

* Patres posteriores his hoc idē cā prioribus senserunt penitus.

Beda, Bonaventura, Alexander de Ales, alijq; innumeri, quos narrare solum esset longissimū: quanto magis eorum sententias, & dicta referre? Innocentius placet plurimū, qui dixit. Quotiens ratio fidei ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, idest sui nominis, & honoris auctoritatem referre debere, veluti nūc retulit vestra dilectio: quod per totum mundum possit ecclesijs omnibus prodesse. Hęc ille. Bernardus quoq; aduersus eos, qui sese toti cōmunitati præponunt, traditiones superiorū audire nolentes ait. Lepra proprii cōsiliij eo perniciosior est, quo magis occulta: & quanto ea quis magis abundat, tanto sibi sanior esse videtur. Hęc illorum est, qui zelū Dei habent, sed non secundum scientiam sequentes errorē suum, & obstinati vt nullis velint consilijs acquiescere: hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis, & claritatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis. Et quę maior superbia, quàm vt vnus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spūm dei? Idolatrię scelus est, nosse acquiescere, & quasi peccatū ariolandi. Eant nunc, qui se faciūt religiosiores alijs: ecce arioli, & idolatræ facti sūt, si nō ei, qui dixit hoc, plusquā sibi iudicant esse credendum. Neq; huic dissonat veritatis sermo. Si ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Hęc Bernardus. Thomas etiam Vualdensis, qui aduersus Vuiclet. ad idem dixit. Si ergo postquā scripturas scrutati fuerimus, videamus quid de hac re cōmuniter sentit ecclesia, vel in traditione vulgari, vel cōcordi patrū institutione: habeamus hoc, tanquā in scripturis inueniretur, pro definitione completa. Hęc ille.

* 24. q. 1. Quoti
ens.

Innocentius.

* Bernardus.

* Quasi peccata
ariolandi est nos
se acquiescere de
terminatione ecc
lesie.

* In doctrinali flo
dei antiquæ. To
mo. 1. lib. 2. art. 2.
cap. 27.
Thomas Vualdens
is.

NOS vero, qui nunc nouissimi respectu præcedē-
tium ad ecclesiam, quasi operarij in undecima hora ad
vineā conducti sumus: quomodo non cum alijs priori-
bus laborabimus? Cur quod illi fecerūt, nō faciemus?
quod senserunt, non sentiemus? quod prædicarunt, nō
prædicabimus? aut quod scripserunt, non scribemus?
Vnus dominus est, pater familias, qui omnes vocauit,
omnes ad eandem vineam misit: nec dubium, quin ve-
lit omnes similiter pro posse in ea laborare. Priores illi
operarij gloriosi in operibus suis domino placuerūt san-
cti & iusti: ergo & nos eidem deo optimo placebimus,
si illorum priorum placentium boni æmulatores fueri-
mus. Paulus illis dixit, Imitatores mei estote, sicut & ego
Christi: illi autē nobis dixerūt, Imitatores nostri estote,
sicut & nos Pauli. Sentimus ergo cum illis, & quod illi
dixerūt, dicimus. Itaque traditionem quoque ecclesie fide-
dignam putamus. Traditio est: nihil quæras amplius
O verbum magnum, & maxime Christianum. Hæc
est nostra Christiana professio: hæc nostra in Christi
ecclesia ingenua confessio: mouemur tamen ad hanc
manifestam veritatē non solum ex his, quæ dicta sunt,
& optime sufficiunt: imo & ex multis alijs exēplis, figu-
ris, rationibusque. Exemplo quidem, quia a tempore nas-
centis ecclesie, hoc est ab Apostolis domini inclusiue
vsque ad nos, quodcunque dubium in Christi ecclesia
subortum fuit, illud non nisi ab ecclesia congregato cō-
cilio determinatum est. Monstratur hæc veritas, in cō-
cilio Hierosolymitano ab Apostolis super legalibus ha-
bito: in Niceno contra Arrium: in Constantinopolita-
no, 1, contra Macedonium: in Ephesino contra Nesto-

* Nos quæsi qui
nunc sumus cō a-
postolis & sanctis
patribus/p quos
apostolica prædi-
catio ad nos per-
uenit prædica-
mus.

* Patres sancti
deo placuerunt/
ab ipso tū in vi-
ta tū in morte
miraculis illis
strati/ quomodo
vestigia patrum
tenentes/ nō plas-
cebimus!

* Chrysolomus
super apostolum
2. Th. c. 2.

* Pulchra dedus-
tio ad propolis
tum ab apostolis
inclusiue vsq; ad
nos per omnes
patres, & omnia
tempora.

* Act. 15.

* Dist. 15, c. Cano-
nes.

riur
poli
cont
succ
ad n
den
amb
cau
cerd
tes I
sub
gog
aliu
sist
recu
do i
& ec
rect
Rat
quæ
assu
seu
stra
ptu
um
max
tru
ciku
loqu
dun

rium in Calcedoneñ, cōtra Euticem: in Constantino-
 politano, 2. contra Theodorum: in Constantinopol. 3.
 contra Macharium, & sic deinceps per vices temporū,
 successiones patrum, & propagationes ecclesiarū, vsq;
 ad nouissima concilia Constantieñ, Lateraneñ, & Tri-
 dentinum. Figura etiam, quia olim in synagoga pro
 ambiguis, & difficilibus inter sanguinem & sanguinē,
 caussam & caussam, lepram & leprā absoluendis: ad sa-
 cerdotē summū, & ad eos, qui cum illo essent sacerdo-
 tes Leuitici generis ad eundū erat, ac illi obediendum
 sub interminatione mortis. At quæso illa figura syna-
 gogæ, & ista obseruatissima consuetudo ecclesiæ, quid
 aliud indicāt, quàm fore potius ad ecclesiam, seu eccle-
 siasticā traditionem pro subortis dubijs extinguendis
 recurrēdum? Nouit hoc olim Innocentius tertius, quā-
 do illum textum veteris testamēti ad sacerdotē sūmū,
 & eos qui cum eo erant sacerdotes Leuitici generis di-
 rectum pro Romano pontifice optimo iure exposuit.
 Ratione quoq; quia in vniuersum, quando plura sunt,
 quæ singula ad aliquid sufficiunt: illud illorum omniū
 assumi debet, quod facilius assumi potest, & clarius,
 seu distinctius operatur. Ob id ergo, quum supra mō-
 strauerimus per multa, Miraculum verum sacram scri-
 pturam, totam ecclesiam in se, ac Vniuersale concili-
 um ipsam repræsentans, Cōsuetudinem generalem,
 maxime antiquissimam, Sententiamq; conformem pa-
 trum: quumque vniuersale concilium, vt diximus, fa-
 cilius haberi queat, & clarius se se manifestet audiens
 loquentes, & loquens audientibus: hoc magis peten-
 dum est.

CAP. VI.

* Dist. 16. c. 52.

Ca. & c. Prima.

* Deut. 17.

* Argumentum
ex figura ad figu-
ratum.* Nouit hoc In-
nocentius.Cap. Per venera-
bilem, extra qui
fili sunt legit.* Lib. primo per
totum.

Cap. huius arti.

* Quod in unum
ra inconuenien-
tia lequerentur /
si quæ religionis
sunt / per (o)ia scri-
ptura probarentur.

* 2. Pet. 3.

* Nisi esset eccle-
siastica traditio /
cōtinuo hæreses
& schismata pul-
lularent: quia tot
sententias quot capi-
ta etiã interpretati-
one scripturæ.

* 2. Thes. 2.

* Dist. II. c. Ecce-
siasticarum.
Augustinus.

* Sola traditio
ecclesiæ docet fi-
deles / salutiferæ
crucis signaculo
insigniri: & mul-
ta alia / quæ ab an-
tiquissimis tēpo-
ribus in tota reli-
gione obseruans-
tur.

Iam quæ mala non erunt in Ecclesia suborta, & quæ bona in illa non erunt propediem peritura: si quod uolunt, petuntq; hæretici concedamus: si consuetudines Ecclesiæ, ac ecclesiasticas traditiones, & conformes patrum sententias excludamus, & solas diuinas scripturas audiamus? Quæso, quo iudice terminabitur quæstio in illis, quæ in ipsis sunt, Petro teste, intellectu difficilia: quæ indocti, & instabiles ad suam perditionem deprauant? aut si non terminetur, quum tot sint sensus, quot capita: & unusquisq; in proprio suo abundet: quæ hæreses, & schismata non pullulabunt? quandoquidem ex illo principio Paulus dixit: audio inter vos scissuras esse: infra ex eodem. Oportet & hæreses esse: iterum. Si sola scriptura audiatur, ubi erunt quæ Apostoli solo uerbo tradiderunt: quæ, Paulo teste, uelut si scripta essent, obseruanda sunt? Iterum. Si ita fuerit, quot, & quanta erunt, quæ Christi ecclesia amittere necessitabit? Augustinus hoc nouit, qui in libro ex dictis Basilij ait. Si enim attenderimus consuetudines Ecclesiæ non per scripturas a patribus traditas, nihil æstimare: quantum religio detrimenti sit latura, intentiue inspicientibus liquido cōstabit. Quæ enim (ut inde exordiamur) scriptura salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri: uel quæ triphariam digesta super panem, & calicem prolixæ orationis, uel consecrationis uerba commendauit? Nam non modo quod in euangelio continetur, uel ab Apostolo quod est insertum, secretis dicimus: sed & alia plura adijcimus magnam quasi uim commendantia mysterijs. Quæ orientem uersus nos literarum oratione forma docuit? Benedicimus fontem baptismatis oleo unctionis. Huic accedit, quod ter oleo unguimus quos

baptizamus, verbis abrenunciare Sathanæ, & angelis eius informamus. Vnde & hæc, & alia in hunc modum non pauca, nisi tacita ac mystica traditione a patribus ecclesiastico more, ac reuerentiori diligētia sunt in mysterijs obseruata magis silentio, quā publicata scripto. Hæc Augustinus. Dare ergo eis quod petunt, nequam possumus, ne totam ecclesiam deformemus: ne illam innumeris hæresibus, ac schismatibus repleamus: ne quæ apostoli prædicarūt, & solo verbo commendarunt excludamus, & nos ipsos coram Dei iudicio omni poena dignos faciamus. Imo istis modernis hæreticis, qui scripturam petunt iudicē dicamus, quod olim Tertulianus sui temporis hæreticis hoc idem postulantibus dixit. Qui estis? quādo, aut vnde venistis? Quid agitis in meo, non mei? Quo deniq; Marcion iure syluam meam cædis? Qua licentia Valentinē fontes meos trāuertis? Qua potestate Apelles limites meos cōmoues? Quid hic cæteri ad voluntatē vestrā seminatis, & pascitis? Mea est possessio. Olim possideo. Habeo origines firmas ab ipsiis authoribus, quorū fuit res. Ego sum hæres Apostolorum, sicut cauerūt suo testamēto, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certe exhæredarunt semper, & abdicauerunt vt extraneos, vt inimicos. Vnde autem extranei, & inimici Apostolis hæretici: nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisq; de suo arbitrio aduersus Apostolos aut protulit, aut recepit? Hæc Tertulianus. Dicamus iterum istis nouis hæreticis, qui consuetudines ecclesiæ, ac ecclesiasticas traditiones pro posse nituntur excludere: quod olim Augustinus aduersus Iulianum Pelagianū præconia intonuit voce. Vtriusque partis orbis terrarum fides ista

* Multa bona de ecclesia periret si omnia quæ religionis sunt sola scriptura probasset.

* Tertulianus. In lib. de hæresicorum præscriptione.

* Hæretici scripturas legentes & ex scripturis arguētes nō tuas tractāt, quia apostolice extirpare dantur.

Lib. 1. cap. 6.
Augustinus.

vna est: quia fides ista Christiana est: & te certe Occi-
 dentalis terra generauit, regenerauit Ecclesia: quid ei
 queris inferre, quod in ea non inuenisti: imo quid ei que-
 ris auferre, quod in ea quoque accepisti? Sic ergo nos istis
 nouis hæreticis Luthero, O Ecolampadio, Zuinglio,
 Melanchthone, suisque cõplicibus dicamus: vos certe oc-
 cidentalis terra generauit, regenerauit Ecclesia, quid ei
 quæritis inferre, quod in ea non inuenistis? imo quid ei
 quæritis auferre, quod in ea quoque accepistis? O geni-
 mina viperarum, sinite matrem viuere: pudeat aduer-
 sus illam oggannire: pudeat vipereo dente ventrẽ eius
 dilacerare sanctissimum.

CAP. VII.

Agamus alio medio eandem rem, & ex ipsa continui-
 tate, imo identitate, perseuerantia, durationeque ecclesie
 in esse, & sanctitate huius articuli veritatem monstre-
 mus: audiant aduersarij, quærant quid dicant, & respõ-
 deant nobis. Aut ecclesia Christi semper fuit, & sem-
 per sancta ex quo primo cœpit per Christum ædifica-
 ri vsque ad nos: aut aliquando desinit durare, vel sancta
 esse: Non secundum: hoc est, non cessauit durare, nec
 sancta permanere: quia tunc vbi essent illa Christi ver-
 ba, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: &
 Portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & vbi il-
 la, Vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi:
 & vbi illud symboli, Credo sanctam Ecclesiam: &
 vbi quoque multa alia, quæ in diuinis scripturis pro du-
 ratione ecclesie in esse, & sanctitate vbi que clamant:
 Ergo primũ: hoc est, Ecclesia Christi semper fuit, sem-

* Aduersus eos
 qui ecclesie, tras-
 ditioes negat.

* Probatur eadẽ
 veritas alio me-
 dio.

* Ecclesia nũ de
 fuit esse ex quo
 cœpit.

* Math. 16.

* Math. 28.

* Symbol.

* Ecclesia Chris-
 ti semper duras-
 sit, & semper sus-
 titet, & est ex
 quo cœpit.

perq; sancta, ex quo primo coepit per Christum ædifi-
 cari vsque ad nos: sic etiam, vt omni tempore inter me-
 dio deus de ecclesia dicat. Pulchra es amica mea, suavis,
 & decora. Vna est columba mea, perfecta mea: & nos
 de illa confiteamur. Credo sanctam ecclesiam. At sic &
 illa in illo quoque tempore fuit, quo ij patres Augusti-
 nus, Ambrosius, Hieronymus, Basilus, Athanasius,
 Chrysostronus, Cyrillus, Paulinusq; Nolanus: qui qua-
 si vno tempore hic vixerunt: & officijs, ac scientia orbe
 illustrarunt, rexeruntque. Tunc quærimus, an isti pa-
 tres erant membra illius vnus colubæ Dei, an non: Si
 q non dicatur, o infania: quomodo illi sanctissimi viri,
 studiosissimi, & doctissimi tot miraculis illustrati mē-
 bra eius non fuerunt? aut si illi non, qui alij illo tempore
 de ecclesia fuisse credi possunt? Si vero quòd sic dici-
 tur, vt reuera dicendum est: quæso, qui illos nunc in fi-
 de, ac doctrina imitantur, quomodo de ecclesia non e-
 runt: quum præsertim ipsi fuerint patres, ac rectores ec-
 clesiarum, in quorum fide explicita erat fides populi
 implicita? Aut quomodo Ecclesia quæ nunc est, & il-
 lam Ecclesiam patrum imitatur, Dei non erit: sicut
 illa Dei fuit? an fortassis nunc deo displicet, quod tunc
 ei placuit: aut tunc ei displicuit, quod modo ei pla-
 cet? Nequaquam. Vna est enim lex, vna fides, vnum
 baptisma, vnus dominus Deus, & pater omnium:
 vtroque eadem regula viuendi: quia & hic, & ibi
 idem Christi Euangelium. Sic autem quum Eccle-
 sia illa, quæ tunc fuit optimo Deo placita traditio-
 nes Ecclesiasticas obseruauit, commendauitque toto
 nixu, vt vidimus in dictis patrum: Ecclesia quæ mo-
 do est, optimo iure vestigia illius tenens illas easdem

* Cantic. 6.

* Symbol.

* Ecclesia Chris-
 ti tempore istius
 ætatis patrum
 erat.* Patres sancti de
 ecclesia. Carum
 quæ tunc exerce-
 rant: imo illi ab-
 solus pastores, do-
 ctiores / ac recto-
 res omnino erant
 & veræ fidei præ-
 dicatores.

Ephes. 4

* Ecclesia Chris-
 ti quæ modo est
 optime illa tra-
 ditiones & verita-
 tes seruat / quæ
 seruauit ecclesia
 Christi quæ olim
 fuit.

obseruat commendatq; Quid ergo. Concludamus cū pulcherrimo dicto Chrystomi, & cū illo sonora, humili, ac deuota voce clamemus. Traditionem quoq; ecclēsiæ fide dignā existimamus. Traditio est, nihil quæras amplius.

CAP. VIII.

Nouit Augustinus veram religionem non apud paganos esse, nec apud Iudæos, nec apud hæreticos, nec apud schismaticos: adde nec apud Turcas, & Sarracenos, Maurosq; (quos Augustinus ideo omisit, quia tunc non erant) sed solum apud Christianos, catholicos, seu orthodoxos integritatis custodes, rectaq; sectantes, in De vera religione dicens. Sed quoquo modo se habeat philosophorum iactantia, illud cuius intelligere facile est, religionem ab eis non esse quærendam, qui eadem sacra suscipiebant cum populis: & de suorum decorum natura ac summo bono diuersas contrariasque sententias in scholis suis eadē teste multitudine personabant. Quod si hoc vnum tantum viciū Christiana disciplina sanatum videremus: ineffabili laude prædicandā esse neminē negare oporteret. Hæreses nanq; tam innumerabiles a regula Christianitatis auersę testes sūt, non admitti ad communicanda sacramenta eos, qui de patre deo, & sapientia eius, & munere diuino aliter sentiunt, & hominibus persuadere conantur, quā veritas postulat. Sic enim creditur, & docetur (quod est humanæ salutis caput) non aliam esse philosophiam, id est sapientiæ studium, & aliam religionem: cum hi quorum doctrinam non approbamus, nec sacramenta nobiscum communicant. Quod in illis minus mirandum est, qui eorum quoq; sacramentorum ritu dispares esse vo-

Super Apostolos
Ium. 2. Thes. 2.
Chrystomus.

Vera Christi
religio apud
quos non sit / &
apud quos sit.

Tom. 1. cap. 5.
Augustinus.

Quidam philo-
sophi inconstan-
tes de deo aliter
in scholis docer-
bant / & aliud in
templis ostendes-
bant.

Christianus idē
vbique de deo se-
tit / docet / prædi-
cat / ac obseruat.

Christiani quo-
rum doctrinam
nō approbamus
eorum cōmunicā-
tionem nō habe-
mus.

luerunt: sicut nescio qui serpētini, qui appellātur, Manichæi, sicut alij nonnulli. Sed in illis magis animaduertendum hoc, magisq; prædicandū, qui paria sacramenta celebrantes, tamen quia sententia dispares sunt, & errores suos animosius defendere, quàm cautius corrigere maluerunt: exclusi a catholica communione, & participatione: quāuis parium sacramentorum propria vocabula, propriosq; conuentus, non in sermone tantum, sed etiam in superstitione meruerunt, vt Photiniani, Arriani, multique præterea. Nam de his, qui schismata fecerunt, alia quæstio est. Posset enim eos area dominica vsq; ad tempus vltimæ ventilationis velut paleas sustinere, nisi vento superbiæ nimia leuitate cessissent: & sese a nobis vltro separassent. Iudæi vero quāuis vni omnipotenti deo supplicent, sola tamen temporalia, & visibilia bona de illo expectantes rudimenta noui populi ab humilitate surgētia in ipsis suis scripturis nimia securitate noluerunt aduertere: atq; ita in veteri homine remanserunt. Quæ cum ita sint, neque in confusione paganorum, neque in purgamentis hæreticorum, neque in languore schismaticorum, neq; in cæcitate Iudæorum quærenda est religio: sed apud eos solos, qui Christiani, catholici, vel orthodoxi nominantur, id est integritatis custodes, & recta sectantes. Hæc Augustinus. At si vera religio apud eos solos quærenda est, vt reuera (Augustino teste) est, qui Christiani, catholici, vel orthodoxi nominantur, id est integritatis custodes, & recta sectantes: iam absque dubio illa quærenda est apud hos patres, Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Gregorium, Hirençum, Hilarium, Cyprianū, Cyrillum, Basilium, Athanasium, Chrysostrumum,

* Manichæi separati sunt eo etiā quia sacramentorum ritus disparati sunt.

* Multi paria sacramenta celebrantes exclusi sunt a catholica communione: quia errores habuerunt, quos defendere pertinaciter voluerunt.

* Iudæi rebus terrenis dediti in veteri homine remanserunt.

* Solum Christiani catholici sunt, apud quos vera religio quærenda est.

* Apud hos patres queratur vera religio.

Damascenum, Anselmum, Bernardum, aliosq; sanctitate & eruditione similes: quia ij sunt, qui post Apostolos, discipulosque domini maxime Christiani, catholici, & orthodoxi fuere, integritatis custodes, & recta sectantes, Christi martyres, ac confessores, cum in vita, tum in morte miraculis quā plurimis illustratos, approbatosq;. Quia ergo apud illos vera religio fuit, quæ sine recta fide stare nequit (Paulo teste) nos optime facimus ad eos currentes, quæ crediderunt, credentes, quæ interpretati sunt, interpretantes, quæ approbarunt, approbantes, quæ reprobarunt, reprobantes, quæ commendarunt, commendantes, & quæ prædicarunt, prædicantes, ac quæ scripserunt scribentes: vt vel sic cum illis veram religionem habeamus. Abeant qui aliter sentiunt. Nos cum Augustino sentimus. Sed & si Augustinus hanc veritatem de vera religione, & vere religiosi viris alijs rebus intentus taceret: quid ad nos, qui pro ea alium testem, iudicemq; veracissimum Augustino longe grauiorem habemus, Iacobum Apostolum inquam, qui ad idem in sua canonica ita disserit. Religio munda, & immaculata apud Deum, & patrem hæc est. Visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorū: & immaculatum se custodire ab hoc sæculo. At si religio munda, & immaculata apud Deum hæc est, quā diffinit Iacobus, vt reuera (ipso teste) est: manifestum est illos patres sanctissimos, ac doctissimos Christi martyres, & confessores, Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Gregorium, Hirenæum, Hilarium, Cyprianū, Cyrillum, Athanasium, Basilium, Chrysoptomum, Damascenum, Anselmum a deo optimo multis miraculis approbatos veram religionē habuisse: quum isti

Optime facit qui veram religionem apud sanctos patres quaerunt tum in vita ad in morte multis miraculis illustratos.

Divina scriptura docet quæ sit vera religio / ac per coniequens apud quos nunc querenda est.

citra Apostolos, & discipulos sint, qui inter alios pupillos & viduas in tribulatione eorum visitarunt, & se se immaculatos ab hoc sæculo custodierunt. Cæterum quia Hæc est victoria, quæ vincit mundum fides nostra: quo fit, vt nemo queat sine fide immaculatum se custodire ab hoc sæculo, sed neque religionem mundam, & immaculatam apud Deum habere, sicut scriptum est, Oportet accedentem credere: & iterum, Sine fide impossibile est placere deo: necessum est, patres illos veram fidem habuisse concedamus: quemadmodum & veram religionem obseruasse eosdem concedimus. Sic autem, vt ante diximus, ita nunc iteramus. Optime facimus, in sanctis patribus veram fidem, veramq; religionem quærentes: vnde quia ipsi summo opere traditionem ecclesiasticam commendarunt, nos eam toto nixu accipimus, totoque mentis affectu nostris posteris commendamus: quibus cum Chryostomo dicimus. Traditionem quoque ecclesiæ fide dignam putamus. Traditio est, nihil quæras amplius.

CAP. IX.

Aut aduersus omnes hæreticos, qui nunc sunt, & more præteritorum hæreticorum prædecessorum suorum pro rebus religionis probandis solas scripturas sacras iudices habere volunt: quæramus ab ipsis, vnde has scripturas, quas solas audire volunt, sacras esse norunt? aut vnde sciunt, ista euangelia, quæ habemus, esse, quæ Mathæus, Marcus, Lucas, & Ioânes scripserunt? aut quomodo illa esse in sua prima integritate credunt? quum potuerint a tot retro sæculis per malos homines, & hæreticos

¶ Patres sancti extra apostolos & discipulos domini plus aliis pupillos & viduas in tribulatione eorum visitarunt, & se immaculatos ab hoc sæculo custodierunt.
*Ioan. 5.
*Hebr. 11.

¶ Chryostomus super Apollolos 2. Thes. 2.

¶ Aduersus hæreticos solam scripturam iudicem petentes.

Sola autoritate ecclesie scitur nunc euangelia scripta esse euangelistarum / quorum nominibus prætitulatur / & illud in sua integritate esse.

• Autoritas ecclesie quæ sola ad illud sufficit / utique tanta est / ut ipsa sola credamus quis sit proprius sensus scripturarum / quas non nisi per illam accipimus / & quas non nisi per illam integritate esse credimus.

• Autoritas ecclesie / quæ sola sufficit scripturas apostolorum & euangelistarum conseruare integritate / sufficit enim eorum traditiones solo verbo habitas conseruare.

deprauari? Quæso, quo miraculo, qua reuelatione, vel quo sensu ipsi certificantur de istis? Credo respondebunt, sese autoritate ecclesie certos fieri. Optime: sed quæro iterum. Cuius ecclesie? Non possunt respondere, quòd solius primitiue, quæ in principio fuit, & nouum testamentum scripturis sacris nobis suis posteris madauit. Non possunt inquam hoc dicere: quia isti moderni hæretici illam ecclesiam in seipsam non viderunt. Quid ergo? Proculdubio aliam ecclesiam, cuius autoritate certi sunt de huiusmodi, assignare nequeunt, nisi illam primitiuam, prout per successiones episcoporum, & propagationes ecclesiarum vsq; ad nos peruenit, & isti ecclesie, quæ nunc est, continuatur: sub cuius temporibus isti hæretici nati sunt, & per quam credentiam de scripturis vtriusque testamenti acceperunt. At nunc quæso, si autoritas illius ecclesie vsque ad istam continuatæ per medios patres sanctissimos, & doctissimos Christi martyres, & confessores miraculis diuinis & quæ plurimis illustratos, tanta est, ut ipsa sola istæ scripturæ credantur esse illorum sacrorum scriptorum, quorum nominibus intitulatur, & credantur prorsus integre, ac incorrupte, nec in aliquo vitiate: quomodo hæc eadem autoritas non erit tanta, ut ex ipsa sola credamus, quis sit proprius sensus, in quo ipsæ scripturæ a principio fuerunt intellectæ, & in quo nunc sunt intelligendæ? Aut si tanta est hæc autoritas, ut de scripturis huiusmodi, quæ sacræ sint, & quæ integre firmissimam fidem pariant: quomodo non erit tanta, ut per eam certissime, verissimeq; credamus apostolicas traditiones, quas Apostoli solo verbo, tradiderunt? Nam si dixerint hæretici ipsi, hanc autoritatem talis Ecclesie errare,

istas, vel illas consuetudines esse Apostolorum: quam firmam eam faciunt, vt per illam dicant, sese credere istas, vel illas scripturas integras esse, & sacrorum scriptorum? Profecto eam totaliter infringunt: quia auctoritas quæ in vno, maxime in re tam graui mentiretur, prorsus in omnibus suspecta redderetur: quemadmodum Augustinus ad Hieronymum in De Petro reprehenso a Paulo optime deduxit. Sic ergo, quia auctoritas ecclesiæ tanta est, vt per eam nostras scripturas sacras, & integras esse confiteamur: iam per consequens tanta est, vt per illam apostolicas traditiones, & quæ Apostoli solo verbo docuerunt, accipiamus, credamusque. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen.

* Auctoritas / q̄ in vno mentiretur / prorsus in omnibus suspecta redderetur.

* Epistola. 19. Augustinus ad Hieronymum. * Auctoritas ecclesiæ diuina est & in oibus veragissima.

Liber quartus.

PROOEMIUM.

CAP. VNIC.

V XI necessarium, vt presentis negocij tota materia maneret discussa, post articulos Christianorū principiorū assertos, mōstratosq; quibus in nostris rebus, eis inquā, quæ religionis sunt, probandis, armamur, muniturq; ex omni parte: ac post vnum illorū electum, quo vt in plurimū, non quasi maioris, sed quasi clarioris veritatis fuerit, aduersus omnes Christi inimicos, quotidie veram fidē defendentes, nonnullas quæstiones inter viros catholicos in scholis disputari solitas, de Miraculo vero, & scriptura: de scriptura, & tota ecclesia in se: de tota ecclesia, & vniuersali cōcilio: ac tandē de vniuersali cōcilio, & papa determinare: an, & quod alterū duorū alteri præemineat, sitq; potius expetēdū, audiēdūq; Graue negociū est, & viribus nostris impar. Video, sed & illi dabit Deus optimus maximusque quoque finem. De his ergo disputaturi, quæ in scholis, & a scholasticis more scholastico disputari solēt, fortassis cogemur stylum, & modū mutare ab ecclesiasticis ad scholasticos transeuntes, proprijs vocabulis, argumentationibusque vtentes: quæso, ne id fastidio fuerit, quibus altior stylus humanarum scientiarum est comes, Paulus ille Apostolus in Euangelio segregatus, qui in alijs

* Quatenus tota materia discussa maneat / post articulos principiorū post eos: ac post vnum eorum electū tanquā manifestum magis magisque amplū superest de eisdem nonnullas quæstiones tractare.

* scholastica disputatio cogit mutare stylum.

epistolis non in humanæ scientiæ verbis Christi mysteria commendabat: in ea quæ ad Hebræos est, illud idem sub mirabili sermonis elegantiâ facit. Augustinus etiam cum in De ciuitate Dei, tū in De moribus ecclesię catholicę declarauit: si quid offendit eruditos in ipsius dictione, non fuisse inscitie, sed charitatis, qua stylum demisit ad imperitorum intelligentiam. Nolo his credi me quicquam mutasse de meo in scribendo more (neq; enim habeo quod huiusce rei mutare valeam, qui vel magnam meæ iuuentutis partem in scholasticis rebus versatus consumpserim) sed tantū quatenus horum sanctorum exemplo, qui stylum ob charitatem mutarunt scribentes, moneam cunctos lectores suum quoq; mutant legentes. Neque quærant continuo, quæ placet in auribus, elegantiam sermonum: sed quæ agit in corde, quærendam magis scientiam rerum. Suum Marcum Tullium Ciceronem meum in hac philosophia adiutorem habeo: qui in de arte rethorica ita disserit. Ac me quidem diu cogitantem ratio ipsa in hęc potissimum sententiam ducit, vt existimem sapientiã sine eloquentia parū prodesse ciuitatibus, eloquentiã vero sine sapiëntia nimium obesse plerūq; prodesse nunquã. At istis suis verbis quæso, quid voluit ipse humanarū locutionū (vt sic loquar) humanissimus doctor: nisi quod diximus, eligendã fore potius scientiã rerū, quã eloquentiã sermonū. Neq; hoc solū, imo & alibi testatur, nō in alienis, sed in proprijs sciētiarū vocabulis esse loquēdū. Iã qđ de hac re patres sēserint sanctissimi, doctissimiq; Augustinus in De doctrina Christiana exposuit satis eo loco, quo Christiani doctoris officiū exactissime definiuit. Superet ergo charitas fastidiū, si qđ inter disputã

* Sanctissimi & doctissimi aliquando stylum mutarunt.

* Magna pars iuuentutis in scholasticis rebus consumpta.

Lib. primo.

* Sapientia sine eloquentia parū prodest ciuitatibus: eloquentia autem sine sapientia nimium obest plerūq; prodest nunquam.

Lib. 4. cap. 4. & cap. 5. 1
* Hieronymus estia in expositione psal. 39.

dum ex auditis nominibus propositionum, conclusio-
num, argumentationum, confirmationumq; , & simi-
lium fortassis subreperit.

DISPUTATIO

Prima.

De miraculo ve-
ro & scriptura.

MIRVM omnium circa ea que in
primis articulis dicta sunt, non abs re
disputari posset de miraculo vero, &
scriptura diuina, vtrū ne horum alte-
rum alteri in authoritate, quam ha-
bent, seu fortassis in modo habendi
eādem præmineat, sic vt potius isti,
quā illi, aut e contra illi magis, quā isti fuerit credendū.
Verum quia de hoc (quantum memini) nō vidi hacte-
nus a doctoribus pugnari, quorum possim dicta, sen-
tentiasq; distinctas referre: satis superq; me cunctis in
presentiarum satisfecisse putauerim, si quod huius rei
mihi teneo, etiam alijs exponere, ac ex suis principijs
monstrare curauero. Quod vt fiat clarius, ecce per capi-
ta in forma conclusionum, seu per conclusiones in mo-
do capitulorum, Deo adiuuante aggredimur.

CAP. I.

Hæc ambo quo-
ad se æqualis au-
thoritatis sunt /
seu quoad natu-
ram.

Miraculum verū, & sacra scriptura diuinā authorita-
tē habēt: amboq; in gradu, seu potius in modo eminēti
sic vt nulli liceat ratione authoritatis habitæ, gradus,
aut modi habendi magis vni, quam alteri adherere te-
stanti: nec possit humana ratione iudicari, an alterum
horum alterum excellat quoad se. Monstratur hæc ve-
ritas quoad omnia, per ea, quæ in proprijs suis articulis

superius dicta sunt: quibus indicauimus vtrūque a deo optimo maximoque actore fieri immediate, & principaliter. Nanque homo cooperans in huiusmodi non quasi relictus naturæ suæ agit quod agit, sed quasi instrumentum dei, ab eo particularissimo modo, & cum effectu motū. Video hominē proprius instrumentū esse in sacris scripturis scribēdis, quā in veris miraculis faciendis: propterea quod in protrahendo literas propriā quandam habeat actionem ad effectum intentū: sicut ferra secādo: quod in faciēdo miraculū secus est. Tamē hoc nihil prohibet, quominus vtrunq; diuinū sit opus, deo vtrōq; principaliter operante, quasi si solus operaretur ipse. Nanq; sicut miraculum aliquod non ideo minus est, quādo a deo mediāte aliqua prece, aut actione hominis fit, quā si a solo ipso nulla media creatura fieret, neq; per consequens minorem authoritatem obtinet. Sic sacra scriptura non ob id minoris authoritatis est, q̄ homo in ea agenda proprium Dei instrumentū fuerit, quā si a solo Deo nulla actione creaturæ præuia ageretur. Nouit hoc Augustinus, quando in De cōsensu euāgelistarum dixit. Quicquid enim ille (Christus scilicet de quo loquebatur) de suis factis, & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis (Apostolis scilicet, & euāgelistis) tanquam suis manibus imperauit. Hoc vnitatis consortium, & in diuersis officijs concordium membrorum sub vno capite ministerium, quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus discipulis Christi in euāgelio legerit, quā si ipsam manum domini, quam in corpore gestabat, scribentem conspexerit. Hęc ille. Petrus his quodam modo aduersari videtur: qui quum verum miraculum in sua secunda ca-

Lib. I. art. 1. & 2.

* Quodlibet eorum immediate & principaliter est a deo.

* Instrumentum nō impedit actionem principalis agētis infiniti.

* Miraculū non minus est quando fit homine petēte, quā quando fit a solo deo volente nemine orante.

Augustinus lib. I. cap. 33.

* Quasi deus scripserit per sua os sacroscriptores.

nonica erga dominum saluatorem factum enarrasset, dicens, Accipiens enim a deo patre honorem, & gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite: Et hanc vocem nos audiuius de celo allatam, quum essemus cum ipso in monte sancto: quasi sacra scriptura maioris authoritatis, aut firmiter veritatis, quam verum miraculum sit, subiecit statim. Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucenti in loco caliginoso, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris &c. Sic autem quum is tantus domini Apostolus, Petrus inquam ille omnium apostolorum princeps, post enarratam vocem miraculose formatam, & a se in monte sancto optime auditam, subdat, Et habemus firmiorem propheticum sermonem, vocem, aut scripturam prophetarum indicans: videtur quidem scripture potius, quam miraculo assensum præberi velle. Respondemus, videtur quidem in superficie sermonis ita sentire: sed nequaquam sentit: namq; vox illa non potest dici immediate a deo formata: quia quum sit quoddam ens extra Deum, esset opus totius trinitatis, non magis patris, quam filij, quam etiam spiritus sancti: nec minus istius personæ, quam illius, aut illius. Isto autem posito, quomodo illa locutio vera diceret, nisi Christus filius totius trinitatis esset? Quod negatur. Sed quia vox illa in ministerio angeli formata est in persona patris loquentis, sicut solitum erat olim angelos in persona domini ad populum, vel etiam ad Moysen loqui: quemadmodum Stephanus sapientia plenus legem a

* Quomodo vis deatur Petrus a postolorum princeps magis deferre honore scripturæ / quæ miraculose in superficie literæ lux.

* Author illius vocis de qua Petrus loquitur.

* Abulen. super Math. cap. 17. q. 89 & cap. 17. q. 78.

* Vox illa formata est ministerio angeli in persona domini / seu proprius in persona patris.

deo datam in dispositione angelorū testatus est: ideo Petrus scripturam, quia a deo immediate est, voci illi per angelos formatam præposuit. Sane hanc fuisse mentem Petri, verba statim sequentia monstrant: quibus dixit. Hoc primum intelligentes, quòd omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit. Nō enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines. Ecce totam rationem, qua scripturam firmiorem dixerat prophetarum, in eo refert, quòd omnis illa Deo immediate mouente, agenteque principaliter fit longe aliter, quàm illa vox virtute angeli facta. Sic multi patres de illa voce senserunt: sic etiam verior scripturarum intelligentia indicat: nanque quum scriptura sæpe asserat Deum olim patribus loquutum in veteri testamento: tamen in nouo Saluator ipse noster Iudæis dixit. Quem vos dicitis, quia Deus vester est: cuius neque vocem vnquam audistis: neque speciem vidistis: quo domini dicto certo nouimus, illas priscas voces ab angelo in persona Dei loquentis formatas. Cæterum si quispiam ita instet dicens, propter alios patres antiquos atque maiores, qui aliter senserunt, vocem illam a deo immediate factam esse. Respondeo, nihil illud quidem contra nos: tum propter dictam iam ante sententiam, quam nos veriolem accertiolem esse existimamus: tum quia ista secunda etiã si a nobis cōcedatur nihil omnino efficere potest: curreret enim, si vera esset de miraculo, & scriptura quoad nos. Nam quum diuina scriptura iam a multis retro sæculis probata sit satis: miraculum autem habeat, unde examinandum reddatur, an verum, an falsum sit.

Scriptura etiã mediata esse a deo

** Quare Petrus scripturam voci illi præposuit.*

aliquo

pheta aut ruan

** 2. Pet. 1. ta cam fu*

nit deus; non na

cam scripsit un

lista aut p. p. p.

dicendū est m

te propheta

que ad modū de

dictū est

** Exod. 33.*

** Num. 12.*

Exod. 29.

Deut. 4. & 5.

& alibi sæpe.

** Ioan. 8.*

** Vox illa quæ olim deus patribus loquebatur ministerio angelorū formata.*

** Aliud est iudicium de miraculo & scriptura quoad nos fides.*

an vno modo, an alio fiat: nihil officit, imo conuenit, vt diuina scriptura nobis firmior dicatur. Verum quia de hoc multa statim dicenda sunt, modo satis.

CAP. II.

Multa signa mēdacia veris miraculis similia arte dæmonis fieri possunt, vnde miracula an vera sint, examinanda sunt: scriptura vero multis iam retro sæculis mōstrata est: quo fit, vt ipsa nobis sit firmior, quousq; miraculum verum esse probetur. Monstratur quod diximus, posse signa mendacia arte dæmonis fieri veris miraculis similia: primū ex diuina scriptura. Saluator noster dixit. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabūt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiā electi. Ecce prædixi vobis. At pseudochristi, & pseudoprophetæ cuius arte, nisi dæmonis signa magna, & prodigia facere vna quā possunt? aut quomodo illa signa, & prodigia sic magna erunt, vt in errorem inducātur (si fieri potest) etiā electi: nisi ipsa vtique fuerint veris signis, verisq; miraculis similia? Paulus ad idem ait. Tunc reuelabitur ille iniquus: quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui: eum, cuius est aduentus secundum operationem Sathanę in omni virtute, & signis, & prodigijs mēdacibus, & in omni seductione iniquitatis. Ad idem est, q̄ magi Pharaonis sapientes, & malefici per incātationes Aegyptiacas arcana quædam similiter fecerunt: & proiecerunt singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: licet virga Aaron virgas eorum deuorauerit. Ad idem est illud mirabile de Samuele a phytonissa Sauli ostēso: de quo hætenus inter patres dubium est non paruum, an fuerit verus Sa-

Signa mendacia veris miraculis similia arte dæmonis fieri possunt.

Math. 24.

Pseudoapostoli & pseudoprophetæ nō nisi arte dæmonis signa magna facere possunt.

2. Thess. 2.

Exod. 7.
De magis Pharaonis.

1. Reg. 28.
De Samue e, & Phytonissa.

muel quoad spiritum, an demon aliquis in effigie simili-
 lina Samuelis apparēs. Dico hoc dubium non paruum
 inter doctores, propterea quod Augustinus, Gratianusque;
 ex Augustino illum, qui apparuit, nequaquam verum
 Samuelem, sed phytonicum spiritum fuisse asserunt:
 quibus alij aduersantur, eundem verum Samuelem di-
 centes: de qua questione nonnulla paulo post dicturi su-
 mus. Ad idē sunt præterea omnes illę mutationes, quas
 apud gentiles per antiquas historias nouimus arte dæ-
 monis factas. Augustinus in De ciuitate dei de his verba
 faciens ait. Si enim dixerimus ea non esse credenda, nō
 desunt etiam nunc, qui eiusmodi quædam, vel certissi-
 ma audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam
 & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de qua-
 dam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres
 imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant,
 quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta
 ilico verterentur, & necessaria quæque portarent: postque
 perfecta opera iterum ad se redirent: nec tamen in eis
 mentē fieri bestialem, sed rationalem humanamque ser-
 uari: sicut Apuleius in libris, quos asini aurei titulo in-
 scripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano
 animo permanēte, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit;
 infra. Nec sane dæmones naturas creant, si aliquid tale
 faciunt, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed spe-
 cietenus quæ a vero deo sunt creata commutant, vt vi-
 deantur esse, quod non sunt. Hæc Augustinus. Audiat
 ergo qui voluerit, quid de illis incredibilibus commuta-
 tiōibus, de maga illa famosissima Circe, quę socios quo-
 que Vlyssis fertur mutasse in bestias: & de Arcadibus,
 qui forte ducti transnatabāt quoddam stagnum, atque ibi

* De ciuit. lib. 18.
 cap. 26. q. 5. Nec
 mirum. & Glo.
 * Esa. 29.
 * Nicol. & Abud
 len. Rog.

* August. lib. 18.
 cap. 18.

* Quid audiuit
 Augustinus cum
 esset in Italia.

* Apuleius in li-
 bris de asino au-
 reo.

* Dæmones nas-
 turas nō creant
 sed specie tenus
 cōmutant.

* Varro comme-
 morat Augusti-
 nus refert De ci-
 uit. lib. 18. cap. 17.
 De Circe & de
 Arcadibus.

conuertebantur in lupos, & cum similibus feris per illius regionis deserta viuebant: si vero carne non vescerentur humana, rursus post nouem annos eodem renato stagno reformabantur in homines, in antiquissimis legatur historijs: & videbit statim, quot, quanta, aut qualia possit dæmon a deo optimo permissus, signa, ac prodigia non quidem facere vera, sed hominibus ostendere falsa, ac tantummodo apparentia. Paulus vniuersaliter dixit, Sathanam transfigurari in Angelum lucis, ministrosque eius in ministros iustitiæ: vnde & clamat. An ignoratis altitudinem Sathanæ? Hæc vtique non solum in similitudine veritatis falsa docens, imo & in similitudine potestatis mendacia signa ostendens. Si ergo ista vera sunt, vt reuera sunt: manifestum est signa omnia, quæ facta fuerint, probanda fore prius, an vera sint: & non statim credenda. At vero quia de sacra scriptura secus est, cui statim assentire tenemur, tanquam iudici multis retro sæculis probato a Deo optimo maximoque: recte diximus, scripturam nobis catholicis firmiorem dici. Olim sub lege propter multa, quæ in miraculis accidere poterant, tandem posita fuit lex, cuius examine siue opus, siue operans verus, an falsus esset, anque in sui, an in Dei nomine loquutus fuerit, probaretur. Similiter & nunc sub Euangelio illa omnia probanda sunt, quando etiam, quæ tunc accidere possunt, scriptura vniuersaliter dicit. Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum: iterum. Omnia probate: quod bonum est tenete. Quid clarius.

* Fabula Arcas
dum de transfor
marionibus.

2. Corint. 11.

Quæ nunc facta fuerint signa probanda sunt ad regulam scripturarum & ecclesie.

1. Ioan. 4.

1. Thes. 5.

CAP. III.

De Samuele autem de quo loqui cœpimus, an fuerit ipse, vel imago eius, qui Sauli apparuit, quid aliud quispiam nunc a nobis quærere potest, quam id quod olim de eodem ab Augustino quæsiuit Simplicianus? aut quid nos a nobis quærentibus dicere valeamus, nisi quod olim Augustinus dixit Simpliciano, quæ pro, & contra adduci valebant, adducendo? Monstrat enim, non esse absurdum, credere ex aliqua dispensatione diuinæ voluntatis permissum fuisse, vt non inuitus, nec dominante, aut subiugante magica potentia: sed volens, atque obtemperans occulte dispensationi dei, quæ pythoniſſam illam, & Saulem latebat, consentiret spiritus prophetæ sancti se ostendi aspectibus regis, diuina eum sententia percussurus. Quemadmodum ex euangelio nouimus diuina permissione factum, vt ipsum verum dei filium Sathanas assumeret, & super pinnaculum templi constitueret: Iudæi quoque peruersi, atque immundi facta diaboli facientes eundem dei filium tenerent, vincirent, illuderent, crucifigerent, atque interficerent. Docet similiter posse & illum locum scripturæ facilius intelligi, vt non vere Spiritum Samuelis excitatum a requie sua credamus: sed aliquod phantasma, & imaginariam illusionem diaboli machinationibus factam, quam propterea scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus appellari, quarum imagines sunt. Sic imago hominis vocatur homo: Ciceronis, Cicero; Sallustij, Sallustius; Achillis, Achilles.

* An fuerit verus Samuel qui apparuit inuocante pythoniſſa.

* Ad Simplicianum lib. 2. q. 1. tom. 4.

Rationes ad partem dicentem quod non erat Samuel, sed similitudo eius.

Hectoris, Hector: Romæ, Roma. Quemadmodum,
 & Pharaos picas se dixit vidisse in somnis, & boues: non
 spicarum, aut bouum imagines. Tamen multis hinc in-
 de adductis, eo tamen pendet, quo asserit dicendum ma-
 gis, quandiu sibi aliquid amplius excogitare, atq; expli-
 care non datur, factum illud maligno pythoniæ illius
 ministerio completum. Motus fuit tunc temporis ad hanc
 partem, tum quia difficile intellectu est, quod anima iusti
 magicis cogatur artibus: tum quia quæ apparuit imago
 Sauli dixit. Cras mecum eris: quod eo falsum videtur, quod
 Saul reprobatus cum Samuele iusto dignoscitur. Ma-
 gno quippe interuallo post mortem separari bonos a ma-
 lis in euangelio legimus, cum dominus inter superbum
 illum diuitem, cum iam apud inferos tormenta patere-
 tur, & illum qui ad eius ianuam ulcerosus iacebat, iam in
 requie constitutum, magnum chaos interiectum esse
 testatur. Alij vero determinate dixerunt, illum fuisse
 verum Samuelem, non quasi ipse a dæmone suasus ve-
 niret, quia hoc de tali viro talique anima affirmare sce-
 lus est, nec quasi coactus magica arte appareret, quæ ni-
 hil valet in sanctis, sed eo tantum, quo pythoniæ illa per
 suam magicam, Samuelem vocante, permiserit, seu ius-
 serit Deus optimus ipsum adesse apparereque, ac loqui
 quatenus prædiceret Sauli mortem suam, & terreret eum
 ratificans mortuus, quæ dixerat viuus. Simile quoddam
 iam in diuinis, scripturis precesserat: nam Balaam ario-
 lus erat, cui ad consultationem demonum aras paranti,
 verus Deus bis respondit, cogens dæmones non res-
 pondere. Moti sunt authoritate Ecclesiastici, qui de Sa-
 muele ita dixit. Dilectus a domino deo suo Samuele p-
 pheta domini, renouauit imperium, & vnxit princepe

Augustinus te-
 nuit prius quam
 illi sibi ratum non
 dabatur partem
 negatiua: dicens
 illum qui apparuit
 non Samuelem
 sed Samuelis si-
 militudinem sus-
 ipse.

Abulen. Reg.
 28. q. 28.

* Alii dixerunt
 illi qui apparuit
 verum Samuelem
 quoad spiritum
 fuisse.

Num. 22. & 27.

Ecclesiast. 1.

in gēte sua: in lege domini congregationem iudicauit: infra. Post hæc dormiuit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ. &c. Approbo ego magis istam sententiam, qua illum verum Samuelem, vel spiritum eius fuisse asseritur: sed & illam dico etiam Augustinū habuisse, imo & probasse eadem scripturæ authoritate, qua isti moderni eam probarunt. Nanque in De cura pro mortuis gerenda ad idem inquit. Nam Samuel propheta defunctus viuo Sauli etiam regi futura prædixit: quanuis nonnulli non ipsum fuisse, qui potuisset magicis artibus euocari, sed aliquem Spiritum tā multis operibus congruentem illius existiment similitudinem figurasse: cum liber ecclesiasticus, quem Iesus filius Sirach scripsisse traditur, & propter eloquij nonnullam similitudinem Salomonis pronuntiatur, contineat in laude patrum, quod Samuel etiam mortuus prophetauerit. Quantum autem honoris, & authoritatis Augustinus ipse ecclesiastico illi libro deferat, ipse in De doctrina Christiana declarat: quo loco illum inter libros canonis veteris testamenti nominat, annumeratque. Abeant ergo qui Augustinum aliter sensisse sentiunt: & quasi eum vincant, eundem locum, quo Augustinus se muniuit, adducunt, tanquam si quicquam noui repererint, quod Augustinum latuerit.

Disputatio Secunda.

SECVNDO circa præcedentia quæri potest, imo & a multis iam quærit de scriptura, & ecclesia tota in seipsa: an alterum

* Approbamus quod dicitur verum Samuelem apparuisse & monstratum Augustinum hoc tenuisse. Cap. 15. Augustinus.

* Lib. 2. cap. 8. Nanque quæti faciat Augustinus libros canonis vtriusque testamenti docet in prol. lib. 3. de trinit. ad Hieronym. epistol. 8. in ord. 19. in epistola ad Vincentium in De vnico baptismo lib. 2. contra Faustum. lib. 11. cap. 5. quorū multa habentur dist. 9. c. Noli meis. Ego solis. Quis nesciat. Nol. frater. Neque quorumlibet. Sana quippe. * De scriptura & ecclesia vniuersali in se per orbem diffusa.

horum in authoritate altero maius sit: de qua re, quia catholicorum doctorum varij varia senserunt, duximus necessarium ante determinationem nostram illorum diuersas sententias afferre, quatenus vel sic ex oppositis iuxta se positis materic grauitas, determinationis difficultas, probabiliorisque partis veritas, pateret magis. Erit ergo i primis aliaru opinionu positio: deinde statim nostrę enarratio, non in omnibus fundamētis, quę hinc inde adduci possēt pro, singulis: sed in illis tantum, quę ex omnibus selecta grauia magis, fortioraque visa sunt. Nanque in huiusmodi nō multitudo verborum, sed sola vis rationum ponderanda est: nec per consequēs qui plura, sed qui meliora dicunt prę ceteris audiendi sunt.

CAP. I.

Prima igitur positio de hac re in eo est, q̄ ecclesia lōge maioris authoritatis sit, q̄ scriptura. Abulē. hoc asserit, qui in prologo suo super Matheū dixit. Ecclesia vniuersalis, quę est vniuersitas fidelium diffusa per totum orbem hoc concorditer, & vniformiter tenet: & ista est maioris authoritatis, q̄ quicumque euangelista, aut propheta: imo quam mille euangelistę, & prophetę simul sumpti. Hęc ille in forma. Ceterum quia ipse ex omnibus quos video, hoc negociū pro ecclesia super scripturā fulius deduxit: placet ex illo loco sua huc verba afferre, quibus ample satis hanc sententiam ponit, exponit, probatq;. Ait ergo. Certitudo aut, & authoritas euangelistatum non euenit eis propter seipos: sed propter ecclesiam. Nam nos non credimus euangelistis, quia fue-

Opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Nō multitudo verborū sed vis rationum ponderanda est.

Abulen. 9. 19.

Prima positio patrum q̄ ecclesia maioris authoritatis sit q̄ scriptura.

runt, Matheus, Marcus, Lucas, & Ioanes: sed quia ecclesia asserit eos vera dicere, & iubet illis credi. Vnde etiam si sciretur, quod credendum erat Mathæo, Marco, Lucæ, & Ioanni: nos nesciremus, an isti, qui apud nos habentur essent libri eorum, vel aliqui alij, quia poterat quis dicere, non esse istos libros quatuor euangelistarum, sed alios, qui perierunt, vel qui non habentur apud nos: & nos nesciremus, an hoc verum esset: & sic dubitaremus, an credendum esset eis. Ecclesia tamen asserit istos quatuor libros, qui apud nos habentur, esse quatuor euangelistarum: ideo nos credimus. Diceret quoque aliquis licet isti sint libri quatuor euangelistarum, esse tamen corruptos ab hæreticis, & aliter eos a principio scripsisse: ideo non debere sic credi, ut habentur, sed aliter: & sic nos essemus dubij, an tenendum esset, quod scriptum est. Dicendum est autem: ecclesia certificat nos quod libri euangelistarum manent apud nos incorrupti, sicut illi scripserunt: ideo credimus eis in dubitanter. Item nos nesciremus, quare potius credendum esset Marco, & Mathæo, Lucæ, & Ioanni, quam libro Thobias, & Iudith, qui non ponuntur in canone, cum non appareat aliqua ratio maior de hoc, quam de illo: sed solum sequimur ecclesiam, scilicet quia ipsa posuit libros euangelistarum in canone: librum autem Iudith, & Thobias extra canonem. Si autem posuisset Iudith, & Thobiam in canone, & euangelistas extra canonem: crederemus Iudith, & Thobias ex necessitate: & libros quatuor euangelistarum iudicaretur apocryphos. Solum ergo credimus istis ex necessitate, & illis: quia ecclesia sic credit. Item si proponerentur nobis libri isti quatuor Euangelistarum, & cum eis illa euangelia,

* Prima probatio huius positionis, quia nos per ecclesiam credimus euangelistas & per ecclesiam hæc opera sua esse: & integra non corrupta.

* Per ecclesiam recipimus quosdam libros alios non receptos ad canonem.

* Per ecclesiam euangelistarum euangelia distinguimus ab aliis, quæ alij scripserunt.

quæ scripserunt hæretici, quæ nominantur Thomæ, & Mathiæ, & Bartholomæi, & duodecim Apostolorū, & Basilidis, & Appellis, Luciani, & Esychij: nesciremus quibus potius fides adhibenda esset. Quia cum nos non vidissemus gesta Christi, nec verba: nesciremus, quæ illorum essent veriora. Nunc tamen recipimus ista quatuor euangelia, & detestamur omnia alia. Hoc ergo nō facimus, nisi quia ecclesia his quatuor credidit, cæteros vero repulit. Et sic nos non credimus euangelijs, nec aliquibus libris sacræ scripturæ, nisi quia ecclesia mater nostra sic credit. Et hinc est illud famosum dictum Augustini in epistola fundamenti, scilicet Ego euangelium non credere, nisi ecclesiæ authoritas me moueret. Nam nihil aliud est, quod ad credendum rationabiliter mouere possit: sequitur. Est autē hoc iustissimum: quia ecclesia vniuersalis, quæ est vniuersitas fidelium diffusa per totum orbem, hoc concorditer, & vniuniformiter tenet: & ista est maioris authoritatis, quā quicumque euangelista, aut propheta: imo quam mille euangelistæ, & prophetæ simul sumpti. Et ista sola est, quā Christus dilexit super omnia, & pro qua mortuus est, vt illam faceret sanctam sibi, & mundam. Et ista vocatur sponsa eius sine macula, & ruga. Et ista sola est cuius Christus caput dicitur, & non alicuius hominis, nec congregationis. Ista etiam est, quæ sola vocatur corpus Christi. Ista est, quæ est maior angelis, & archangelis: & habet iurisdictionem super illos. Nam excommunicat eos, & anathematizat, si contra eam aliquid fecerint: sicut Paulus nomine ecclesiæ excommunicat angelos coeli, si prædicauerint aliud Euangelium, quàm quod ecclesia suscepit, cum dicit, Sed licet nos, aut Ange

Famosū dictum Augustini in epistola fundamenti.

Sola ecclesia est quæ Christus dilexit super omnia.

* Ephes. 5.

* Ecclesia vocatur sponsa Christi sine macula & ruga.

* Ephes. 4. & 5. Roma. 12.

* 1. Corint. 12.

* Ephes. 4.

* Galat. 1.

lus de cœlo euangelizauerit vobis, præter id quod euangelizauimus, anathema sit. Ecclesia quoque docet Angelos de cœlo mysteria abscondita, sicut dicit Apostolus, quod per ecclesiam innotescant mysteria Angelis, & archangelis, & toti sæculo. Ipsa sola est, quæ est melior omni re creata, quæ sit pura creatura. Nam nullus sanctus est tantæ perfectionis, & reputationis apud deum sicut ecclesia vniuersalis: licet domina nostra possit vocari mater ecclesiæ peregrinantis: nec ipsa habuit privilegia quæ habet, nisi propter ecclesiam: quia ipsa non fuit ad tantam excellentiam assumpta, nisi ut esset mater Christi. Non fuisset autem mater Christi, nisi propter nos: quia Christus non assumpsit carnem, nisi ut ecclesiam redimeret. Ideo propter ecclesiam domina nostra est. Solus autem Christus est maior homo ecclesia vniuersali, quia est caput eius, & dominus, & sponsus, cum eam redemerit sanguine suo, & sibi desponsauerit. Unde scriptura, & maxime Apostolus non ostendit amorem Christi ad aliquem fuisse excellẽtem, nisi ad ecclesiam: ideo quando instruit viros, quod diligant uxores suas, dicit eis. Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam: infra. Ista sola est mater nostra, intra quam regeneramur, & speramus foelicitatem: quia extra illam nullum bonum est: & propter istam credimus & facimus quicquid iubet: quia ipsa est mater nostra, sicut Christus est pater: & sic dicit beatus Cyprianus in quadã epistola, quod nõ potest deum habere patrem, qui ecclesiam non habuerit matrem: infra. Ipsa est quæ approbat, & reprobat libros: & dat authoritatem, & distinguit gradus authoritatis inter scripturas: & ipsa sola est, cui obligamur credere in omnibus, quæ dixerit:

• Ecclesia docet angelos de cœlo mysteria abscondita.

• Nullus sanctus est tantæ perfectionis, & reputationis sicut vniuersalis ecclesia.

• Ephes. s.

• Ecclesia est mater nostra sicut Christus est pater.

& nulli homini, nec angelis de caelo obligamur credere, nisi ecclesiae: infra. Est ergo inter omnes fidei articulos primus, & maior, & maioris necessitatis, scilicet vniuersalem ecclesiam non posse errare: & iste tangitur in simbolo Apostolorum, cum dicitur. Sanctam ecclesiam catholicam. Si tamen ecclesia posset errare circa fidem, esset aliquando ecclesia non sancta: & sic iste articulus esset falsus, quod est impossibile. Est etiam iste articulus maior, quam ceteri: quia est sicut fundamentum, vel sicut principium respectu conclusionum. Nam si quis erraret circa omnes alios articulos, ut pote quia diceret Christum non esse deum, nec natum de virgine, & sic de ceteris, & non erraret in isto articulo de ecclesia vniuersali: erit error suus reparabilis: quia cum crederet ecclesiam non posse errare, cum illa assereret sibi hoc, sequere se necessario, quod deberet credere omnia esse vera. Si tamen quis credat ceteros articulos, & ut istum neget: tota fides peribit. Quia si ego credam potuisse ecclesiam vniuersalem errare, dubitabo an euangelia sint vera: & dicam quod quando ecclesia recepit ista quatuor euangelia, & repulit omnia alia, quod forte errauit: scilicet quia alia essent vera, & ista falsa, & sic de omnibus libris scripturae: & tunc tota fides perijt: infra. Dicendum igitur quod qui non credit ecclesiam vniuersalem non posse errare, non credit in Christum, imo nihil credit de nouo, nec de veteri testamento: nec intelligit quid sit fides, nec unde veniat certitudo eius: cum autem stet ecclesiam non posse errare, tenebimur sequi eam in omnibus determinationibus suis: & erimus certi, quod sequendo eam non erremus. Haec Abulen.

• Ecclesia est quae approbat & reprobat libros, & dat auctoritatem, & distinguit gradus auctoritatis.

• Articulus symboli quo dicimus Credo sanctam ecclesiam est maior quam ceteri, quia est sicut fundamentum.

• Qui non credit ecclesiam vniuersalem non posse errare, non credit in Christum.

T
uia:
ne r
obi
sic c
nob
ecc
ad v
los,
mo
nos
tion
ro p
leat
ac e
fuit
gnat
re c
qua
nos
hec
lica
ecc
fert
inq
cta
an
ra
ita
ac

CAP. II.

Dixit haecenus Abulensis multa vera quidem, & gra-
uia: sed nequaquam sua dicta distinxit: imo in multitudi-
ne rationum, authoritatūq; propriam sententiam sub-
obscurā reliquit. Hec ob id dixerim, q̄ tātus ille doctor
sic quęstionis materiam indistincte posuerit, vt non sit
nobis certum, de qua ecclesia intellexerit, hoc est, an de
ecclesia vniuersali tota, ac cōtinua a primo iusto, vsque
ad vltimum in fine seculi futurum, includendo Apосто-
los, & quoscunque sanctos: an etiam de ecclesia sola, quę
modo est, vel quę fuit ab Apostolis exclusis vsque ad
nos, loquutus fuerit. Maxime quia ex illis, quas ponit, ra-
tionibus, quędam de ecclesia primo modo, quędam ve-
ro pro ecclesia etiam secūdo modo accepta intelligi va-
leat. Nanque quod dicit ecclesiam esse corpus Christi,
ac eius sponsam, pro qua saluanda carnem humanam as-
sumpsit, & crucis tormentum subiit: ecclesiam primo si-
gnatam indicat: quod vero ait ecclesiam esse, de qua ve-
re cantamus, Credo sanctam ecclesiam, etiam ecclesiam
quę modo est, & quę ab Apostolis exclusis vsque ad
nos fuit: ecclesiam secundo modo intellectam compre-
hēdit: quia & ecclesia quę modo est, sancta est, & catho-
lica. Sic ergo quia fundamēta iecit, quę ad illam, vel istā
ecclesiam trahi possunt: rem sub dubio reliquit: eo præ-
fertim q̄ nusquam de mente fidelium tractatorum fuit
inquirere, disputareque de ecclesia primo modo intelle-
cta, hoc est, prout ipsa Apostolos, & pphetas includit,
an maioris, an minoris authoritatis esset, quā scriptu-
ra. Quis enim talia quæreret: quū sint hęc ambo manife-
sta, & q̄ Apostoli, pphetęq; actores scripturarū fuerit:
ac spū sancto inspirate loquuti, scriptores, testesq;: & q̄

* Abulensis
multa bene dis-
xit sed inter illa
omnia quę dixit
suam positionē
nō distinxit.

* Ecclesia multi-
pliciter accipi
potest / & quędam
rationes Abulen-
sis possunt intel-
ligi in vna accē-
ptione / quędam
in alia.

• Ecclesia quo-
modo est / sancta
est & catholica.

* Quia fundamē-
ta Abulensis ad
illam vel illā ecc-
lesiam trahi pos-
sunt ipse deter-
minationem sub-
obscurō reliquit.

eādē authoritas veritatis sit testis, & testimoniū: testiū, & testimoniū? Non enim minor erat authoritas Pauli loquentis, q̄ Pauli scribentis: quia & ipse dixit. An experimentum vultis eius, qui in me loquitur Christus? quā ob rem super fluū videretur, Apostolos, aut prophetas, seu etiam euangelistas secundum aliquam inæqualitatem suis dictis, scripturis, testimonijsue quibuscunque cōparare. Oportet ergo, vt hoc de sola ecclesia, quę modo est, vel ab Apostolis exclusis vsque ad nos fuit, tractemus: & de ista, an maioris, an minoris authoritatis, q̄ scriptura diuina sit, inquiramus.

CAP. III.

Thomas Vualdensis in suo doctrinali antique fidei pro hac re dilucidanda magis distinguit vniuersalis ecclesię potestatem in eam antiquam, qua a principio sacram scripturā cōdidit, libros canonis annumerauit, approbavitq;: & in hanc modernam, qua tunc conditos diuinos codices, etiam nunc conseruat, intelligit, & defendit. Distinguit inquam, & post distinctionem istā, quę moderna est, illa antiqua inferiorem asserit: imo ad ppositum magis ibi expresse docet, fidem ecclesię in eo fidei scripturarum accedere, q̄ non licet de ea dubitare, sed ei subijci sicut testes iudici, & testimonium veritati, sicut p̄conizatio definitioni, & sicut p̄co regi subijcitur. Quoad illam partem vero, qua modernam potestatem ecclesię illa antiqua, & fidem ecclesię fide scripturarum inferiorem esse affirmat, ait. Sufficiat ergo vniuersali ecclesię pro p̄conio potestatis suę modernę, q̄ olim hoc fecerit. Vnde gloria potestatis eius, quasi percuiusdā maiestatis imperiū volaret ad posteros: ita q̄ adhuc sine

eadem erat authoritas Pauli loquentis & Pauli scribentis.

Tom. 1. lib. 2. art. 2. c. 20. & 21. & 22.
Quod maior sit authoritas scripturę quā ecclesię.

Secunda positio quę est vualde,

Fides ecclesię fidei scripturę accedit, sed ei subijcitur.

ibi. cap. 21. Sufficiat vniuersali ecclesię pro p̄conio potestatis suę modernę q̄ olim hoc fecerit.

eius auctoritate scriptura aliqua nec legi poterit, nec haberi pro certa. Et hoc sapuit, cum diceret contra epistolam fundamenti cito post principium Augustinus. Eum a magis non crederem, nisi me catholicæ ecclesiæ commoveret auctoritas. Hæc ille. Nec tamen hic laudo supercilium, quod quidam attollunt, volentes occasione huius dicti decretum patrum in ecclesia maioris esse auctoritatis, & culminis, & ponderis, quàm sit auctoritas scripturarum. Quod quidem non tam videtur ineptum, quàm fatuum: nisi talis quis dicat, Philippum fuisse maiorem Christo, quando induxit Nathanaelem ad credendum Christum esse illum, quem scripsit Moses in lege, & prophetis, sine cuius auctoritate non tunc adverteret. Et si sic dicat conformiter parentes nostros carnales, aut pedagogos esse altiores, & eminentiores Christo: quia eorum auctoritate ab infantia didicimus, quid de Christo sit credendum, quid sperandum. Sed Augustinus in libro suo de magistro inquit. Quicquid propter aliud est, vilius sit necesse est, quàm id propter quod est. Cognitio quippe cœni, propter quam hoc nomen est institutum, pluris habenda est ipso nomine. Hæc ille. Omnis ergo ecclesiastica auctoritas cum sit ad testificandum de Christo, & legibus eius, vilior est Christi legibus, & scripturis sanctis necessario postponenda: ideo idem Augustinus contra Faustum de divinis libris loquens. Iam inquit ipsis rebus impletis auctoritatem divinam fidelissima, & præclarissima veritatis luce testantur: ut omnino desinat quisquis eos superflue, vel quasi fatue loquutos aliquid putat, quibus non solum omnia hominum, ingeniorumque genera subdita videt. Hæc ille. Ecce quæ scripturæ canonicæ habent auctoritatem divinam: & eis

Non tam videtur ineptum quàm fatuum dicere, quod decreta patrum sint maioris auctoritatis, quam sit auctoritas scripturarum. *eloan. 1.*

Post medium. Quod propter aliud est, minus esse necesse est.

Lib. 22.

Scripturæ sacræ habent divinam auctoritatem, & eis subiacentur omnia genera hominum, & ingeniorum.

subiiciantur oia genera hominū, simul & ingeniorum. Bene enī allegorizauit sanctus Thomas de hac re, inducēs mulierē Samaritanā loco vniuersalis ecclesię: quā cū audisset ciues prædicantē de Christo, & dicentē, q̄ dixit mihi quæcunq; feci: illi tñ inducti iā inquirunt, non p̄pter loquelā tuā credimus. Ipsi enim audiui mus, & scimus quia hic est saluator mūdī. Non sunt ingrati, q̄ nō p̄pter loquelā mulieris credunt iā, quū authoritatē eius adhærēt, cui credūt: quāuis ad credēdū illi, authoritate mulieris inducti sūt: sic enim dicit textus, q̄ multi crediderūt in eū p̄pter verbū mulieris testimonium phibentis: principaliter & primo credūt. Sic nec sunt ingrati filij matris ecclesię, qui primo p̄pter verbū ecclesię testātis de Ch̄o credūt: & cū crediderint, authoritatē qua inducti sunt, authoritatē eius postponunt, cui credūt: imo authoritate eiusdē ecclesię hoc decretū est, oīum scilicet posteriorū hoīm libros, siue ecclesiarū, authoritati sacri canonis debere submitti, quasi ad scabelū pedū eius, dicēte cōtra Faustū Augustino. Ne intercludere ē locus, & adimere ē posteris ad quæstiones difficiles tractādas, atq; versandas linguę, ac styli saluberrimus labor, distincta est a posteriorū libris excellentia canonicę authoritatis veteris, ac noui testamēti: quę Apostolorū confirmata tēporibus p̄ successiones episcoporū, & ppagationes ecclesiarū tanquā in sede quadā sublimiter cōstituta est: cui seruiat oīs fidelis, & pius intellectus. Ibi siquid velut absurdū mouerit nō licet dicere author huius libri nō tenuit veritatē: sed aut codex mēdosus est, aut interpres errauit, aut tu nō intelligis. In opusculis aut posteriorū, q̄ libris innumerabilib; cōtinēt,

*Ioan. 4

De veritate discipulorum non licet dubitare, aut inquirere sed licet scripturas non intelligamus, eis de simen omnia assentiamur.

*Ioan. 4

Samaritani per mulierem crediderunt. cui tamen postea magis adhererunt.

Lib. d. c. 5.

De veritate discipulorum non licet dubitare, aut inquirere sed licet scripturas non intelligamus, eis de simen omnia assentiamur.

sed nullo modo isti sacratissimæ canonicarū scripturā
rū excellētię coęquant: et in quibuscūq; eorū iueniūt eadē
veritas, lōge tñ est ipar authoritas. Itaq; i eis si qua for
te p̄pterea dissonare putātur a vero, quia nō possunt vt
dicta sunt, intelligi: tñ liberū ibi habeat lector, auditor
ue iudiciū, quo vel approbet, qđ placuerit: vel impro
bet, quod offenderit: & ideo cuncta huiusmodi non ni
si vel certa ratione, vel ex illa canonica authoritate defē
dātur, vt demōstreſ, siue ōnino esse, siue fieri potuisse,
qđ vel disputatū ibi est, vel narratū. Si cui displicuerit,
aut credere noluerit, nō reprehēditur. In illa vero cano
nica eminētia sacrarū literarū, etiā si vnus p̄pheta, seu
Apostolus, aut Euāgelista aliqđ i suis literis posuisse ip
sa canonis declaratiōe cōfirmatur: nō licet dubitare quī
verū sit. Hęc Augustinus. Lōge ergo distat authoritas
scripturarū, & eminet authoritati cunctorū doctorū,
etiā totius ecclīę catholicę: quāuis super eius authori
tate catholica attesteſ ecclīa: infra. Ideo sicut dicit Au
gustinus: quanquā in posteriorū libris inuenitur ipsa
veritas scripturarum, non tamen erit in eis par authori
tas: ita quanuis fides vniuersalis ecclēsię inuenitur per
scripturas expressa, sicut est pene tota: non tamen est ei
in authoritate par, sed subiicitur. Et etiam quāuis in po
steriorum libris etiā inuenitur, non tamē sunt illi pares:
sed ipsa p̄ponitur, quia aliud sunt testes, aliud testimo
nium. Paulo post, Fides autem vt est ecclēsię catholicę
in hoc accedit fidei scripturarū, qđ nō licet de ipsa dubi
tare, eo qđ testimoniū ecclēsię catholicę est obiectū fidei
Chrīanę, & legislatio scripturę canonicę. Subiicit tñ
ipsi, sicut testis iudici, & testimoniū veritati: sicut p̄co
nizatio definitioni, & sicut p̄co regi. Hęc Vuald.

CAP. III.

*De veritate dis
torū hominum
singulorum hæc
licent.

Longe distat au
thoritas scriptu
rarū / & eminet
authoritati eun
dorum doctorū
& totius ecclēsię
catholicę.

*Fides ecclēsię
in quō accedit fidei
scripturarū.

* Tertia positio
quæ est Ioannis
Driedonis.

* Ecclesia primi-
tina/vel ecclesia
quæ nunc est/ &
illæ primitivæ cõ-
tinuatur fide &
moribus eam in-
cludens est æqua-
lis authoritatis
cum scriptura.

et scilicet anno 1
quædam sententia

Ecclesia quæ mo-
do est/ intellecta
absq. coheretia
in fide & mori-
bus cum primiti-
ua est minoris au-
thoritatis quàm sa-
cra scriptura.

* Authoritas ec-
clesiæ primo mo-
do dictæ est æ-
qualis cõ authori-
tate scripturæ.

* Authoritas ec-
clesiæ secundo
modo dictæ est
minor quàm au-
thoritas scriptu-
ræ.

Ioannes Driedonis in suo De ecclesiasticis scripturis
& varijs dogmatibus ad hanc questionem, ecclesiam di-
stinxit in eam primitivam Apostolorum, quæ ipsum
Christum, eius miracula, opera, passionem, mortem,
& resurrectionē vidit, ac doctrinam eius ex eius ore au-
diuit, manifestationemque diuini spiritus in signis, ac
prodigijs habuit: & in hanc modernam, quæ illa non vi-
dit, sed ab Apostolis commendata conseruat, commen-
datque. Deinde innuit ecclesiam primitivam, vel etiã
istam modernam pro vt illi antiquæ continuatur: sic vt
ex omnibus resultet vna vniuersalis ecclesia, ac vnum
corpus Christi mysticum omnes ecclesias, quæ pro tẽ-
pore fuerunt secundum successiones patrum, & propa-
gationes ecclesiarum vsque ad istam nostram inclusiue
non maiorem, sed æqualem habere authoritatem cum
sacra scriptura. Ecclesiam vero modernam intelligen-
do eam, vt præcisam, seu abstractam, & absque cohæ-
rentia in fide, & moribus cõ ecclesijs, quæ fuerunt in pri-
oribus sæculis, non maioris, nec equalis, sed minoris au-
thoritatis esse, quàm sacra scriptura. De ecclesia primo
modo dicta, hoc est, prout includit primitivam, existi-
mat Augustinum dixisse. Ego euangelio non credere,
nisi me ecclesiæ cõmoueret authoritas. De ecclesia au-
tem secundo modo intellecta, idest prout a primitiua
fide, & moribus abstrahitur, arbitratur Augustinum
dicturum. Ego huius ecclesiæ homines non agnoscerẽ
esse ecclesiam Christi, nisi doceret me quatuor eua-ge-
liorum authoritas. Probat autem hæc illo vno supposi-
to, notissimo quidem, & a se ibi monstrato, omnes scili-
cet sacros scriptores ad ecclesiam pertinere, sub his ver-
bis. Ex his patet primo, quod quærere an ecclesiæ catholi-

III 132

eꝛe authoritas sit prior, aut maior authoritate scripturæ,
 est idem, ac si quæreretur, an authoritas personæ testi-
 monium dantis maior sit suo testimonio. Manifestum
 est autē nos habere fidem tum scripturis quibuslibet,
 tum testimonijs propter authoritatem, & veracitatem
 personæ testificantis, quā credimus a deo veracem ef-
 se, atque probatam, vt non velit fallere: adeoq; sapien-
 tem quæ falli non possit. Ex huius consideratione intel-
 ligere possumus quāuis latior, & ad plura sit ecclesiæ ca-
 tholicæ, quā scripturæ authoritas: eadem tamen, &
 æqualis est eiusdem ecclesiæ catholicæ, & scripturæ sa-
 crę veracitas, æqualis vis, par dignitas, seu potestas,
 eodem Dei spiritu loquente vtrouique, & in scripturis
 sacris, & in ecclesiā: infra. Nam doctrinam fidei presen-
 tis ecclesiæ intelligimus esse doctrinam illius ecclesiæ,
 quæ spiritu fidei cōtinuata est precedentibus Christi
 ecclesijs vsq; ad primitiuā apostolorum ecclesiā, quæ
 in docendis, & tradēdis Christianę fidei mysterijs, at-
 que doctrinis, maioris erat authoritatis, quā ecclesiā
 quæ nūc est: & id quidem propter Apostolos, qui illius
 ecclesię columnę testimoniū de his, quæ viderant, per-
 hibere poterant: qui & ipsum Christum, illius miracu-
 la, & opera, mortē, & resurrectionē viderunt, & doctri-
 nam eius ex ore eius audierunt, manifestationemq; di-
 uini spiritus habuerunt in signis, & prodigijs: infra. Au-
 gustinus autē cum dicit. Ego euāgelio non crederē, nisi
 me ecclesię cōmoueret authoritas: intelligit de ecclesiā
 catholica, quę fuit ab initio Christianę fidei secundum
 seriem successionis episcoporum crescens ad hęc vsq;
 tempora: quę sane ecclesiā cōplectitur collegium Apo-
 stolorum: qui Christum, & miracula eius videntes, do-

* Ecclesiæ autho-
 ritas latior est
 quia ad plura se
 extendit: eadem
 tamen est eccles-
 iæ & scripturæ
 veracitas.

* Ecclesia primi-
 tiua in tradendis
 fidei mysterijs
 maioris erat autho-
 ritatis: quā ec-
 clesiā quæ modo
 est.

* Qualiter intel-
 ligatur dictū Au-
 gustini: quō ait
 Ego euāgelio nō
 crederē nisi me
 ecclesiæ cōmoue-
 ret authoritas.

trināq; fidei ex ore eius audiētes, scripturas euangeli-
cas nobis tradiderūt: infra. De ecclesia autē quę nūc est,
intelligēdo eā vt præcisam, seu abstractā, seu nudā, &
absq; cohērentia in fide, & moribus cū ecclesijs, quę fue-
rūt in prioribus sæculis diceret Augustinus, Ego huius
Ecclesię homines nō agnoscerē esse ecclesiā Christi, ni-
si doceret me quatuor euāgeliorū authoritas. Hęc ille.

CAP. V.

Placet magis, saluo meliori iudicio, illa distinctio
Vualdenſis de potestate antiqua, & moderna loquētis,
q̄ hęc Friedonis primitiuam, & modernam ecclesiam
diuidentis: ob id tantū, quōd diuidens membrum posu-
erit omnino a materia, & mentibus doctorum omnium
de illa disputantium alienum. Queris quod est? Res-
pondeo: illud quo ecclesiam, quę nunc est, vt præcisam,
abstractam, seu nudam, & absq; cohērentia in fide, &
moribus cum ecclesijs, quę fuerunt in prioribus sæcu-
lis, finxit: quam minoris authoritatis esse, & per scrip-
turam cognosci Dei Ecclesiam, dixit. Nam hoc quis sa-
piens capit: aut quis non videt falsum esse, ne dicam
absurdum? Ecclesia enim quę vt præcisā, & abstractā,
seu nudā, & absque cohērentia in fide, & moribus cum
ecclesijs, quę fuerunt in prioribus sæculis: quomodo po-
test per euangelium cognosci? aut quomodo potest po-
testatem aliquā spirituales, seu authoritatē habere, de
qua disputetur, an maior sit, quā authoritas scripture
diuinę? Nequaquam. Quoties enim talis ecclesia ima-
ginatur, toties non Christi, sed Sathanę cōgregatio si-
gnatur. Christi enim ecclesia non est, nec ex euange-
lio ostendi potest: nisi quę cum fide eius, & cum cohēren-
tia ad se caput intelligitur, quia ipse dixit. Et super hęc

Distinctio Vual-
denſis placet ma-
gis quā distinctio
Friedonis.

Nequaquam pos-
sumus ecclesiam
Christi quę mo-
do est cogitare/
vt distinctā in fi-
de, & moribus
ab ecclesia pris-
mitiuā: quia iam
non esset Christi
quum ecclesia
ipſius in fide fun-
detur / quę vna
est.

Epheſ. 4.

Et si talis eccle-
sia imaginaretur
nequaquam per
euangelium Chris-
ti esse probaretur.

petram ædificabo Ecclesiam meam. Non est ergo disputatio patrum de illa tali Ecclesia ficta: nec de Ecclesia primitiua, in qua erant ipsi scripturarum scriptores, in quibus loquebatur Deus, sicut & in ipsis scripturis sanctis, Paulo dicente. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus? sed est disputatio de Ecclesia Dei, quæ modo est in præsentibus personis, quæ in ea nunc sunt: succedens in fide, & moribus Apostolorum, sit ne maioris authoritatis, æqualis, aut minoris, quàm sacra scriptura? Sic quantum capio patres disputantes quæstionem intelligunt: sic quoque existimo Vualdensem per illam suam distinctionem de prisca, & moderna potestate Ecclesiæ intellexisse: sic & nos bono animo intelligimus, & de illa sic intellecta, quantum valemus, disputamus. Agamus ergo, & quod sentimus, quantum deus optimus maximusq; dederit, per sequentia doceamus.

CAP. VI.

Dicimus ergo. Primitiua illa ecclesia in membris suis, apostolis in qua, tunc viuētibus plenissime diuinā authoritatē habuit prædicandi populis Christi fidē (nō nouā, sed nouo modo) aduētū eius in mūdū, doctrinā, opera, passionē, mortē, ac resurrectionē, siue verbis, siue scripturis, testificandi hæc omnia cunctis nationib⁹, cōfirmādi ea signis, prodigijs, miraculisq; veris, ostēdēdo Christi gloriā in omni gratia ecclesiæ cōgruēte &c. Mōstrari potest hæc veritas ex multis, tū scripturis Apostolorum, tum dictis sanctorum doctorum: sed quæso, sufficiat id efficere ex manifestioribus locis diuinarū scripturarū. Saluator noster ad idem Apostolis dixit. Sicut misit me pater, ita ego mitto vos: ecce amplissimā potestātē. Idem eisdē procedē, Eūtes ergo docete omnes

* Math. 16.

* 2. Corint. 13.

Quemodofintelligitur quæstio in qua disputat de authoritate ecclesiæ & scripturæ.

* Primitiua ecclesia habuit plenissimā authoritatē diuinā in personis quæ tunc erant: prædicandi & cōfirmādi fidem Christi.

* Math. 28.